

ECRI ZIŅOJUMS PAR LATVIJU

(Sestais uzraudzības cikls)

Pieņemts 2025. gada 18. martā

Publicēts 2025. gada 19. jūnijā

Lūdzu ņemiet vērā, ka šis ir tulkots dokuments. Jebkādu neskaidrību gadījumā nepieciešama
atsauce uz tā oriģinālo versiju angļu un franču valodā.

PRIEKŠVārds.....	5
KOPSAVILKUMS.....	6
KONSTATĒJUMI UN REKOMENDĀCIJAS.....	8
I. <i>EFEKTĪVA LĪDZTIESĪBA UN TIESĪBU PIEEJAMĪBA</i>	8
A. LĪDZTIESĪBAS IESTĀDES.....	8
B. IEKĻAUJOŠĀ IZGLĪTĪBA	8
C. NELEGĀLIE MIGRANTI	10
D. LGBTI LĪDZTIESĪBA	11
II. <i>NAIDA RUNA UN NAIDA MOTIVĒTA VARDARBĪBA</i>.....	12
A. NAIDA RUNA	12
B. NAIDA MOTIVĒTA VARDARBĪBA.....	15
III. <i>INTEGRĀCIJA UN IEKĻAUŠANA</i>.....	17
A. MIGRANTI	17
B. ROMI	18
C. ETNISKIE KRIEVI	20
IV. <i>LATVIJAI SPECIFISKAS TĒMAS</i>	20
A. “NEPILSONI”	20
B. VALSTS VALODAS EKSĀMENS LATVIJĀ DZĪVOJOŠAJIEM KRIEVIJAS FEDERĀCIJAS PILSONIEM.....	21
C. JEHOVAS LIECINIEKU STĀVOKLIS.....	22
STARPPOSMA TURPMĀKIE IETEIKUMI.....	24
IETEIKUMU SARAKSTS.....	25
BIBLIOGRĀFIJA.....	27
PIELIKUMS: VALDĪBAS VIEDOKLIS.....	31

PRIEKŠVārds

Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (*ECRI*), kuru izveidojusi Eiropas Padome, ir neatkarīga cilvēktiesību uzraudzības struktūra, kas specializējas rasisma, diskriminācijas (rases, etniskās/nacionālās izcelsmes, ādas krāsas, pilsonības, reliģijas, valodas, seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes), ksenofobijas, antisemitisma un neiecietības apkarošanas jautājumos. Tās sastāvā ir neatkarīgi un objektīvi locekļi, kas iecelti, pateicoties personiskai autoritātei un atzītai kompetencei rasisma, ksenofobijas, antisemitisma un neiecietības jautājumu risināšanā.

Saskaņā ar statūtos noteiktajām darbībām *ECRI* veic valstu uzraudzības darbu, kura ietvaros analizē situāciju katrā Eiropas Padomes dalībvalstī attiecībā uz rasismu un neiecietību un izstrādā ierosinājumus un priekšlikumus apzināto problēmu risināšanai.

ECRI valstu uzraudzība attiecas uz visām dalībvalstīm vienlīdzīgi. Darbs notiek piecu gadu ciklos. Pirmās kārtas ziņojumus pabeidza 1998. gada beigās, otrās kārtas ziņojumus – 2002. gada beigās, trešās kārtas ziņojumus – 2007. gada beigās, ceturtais kārtas ziņojums – 2014. gada sākumā un piektās kārtas ziņojumus – 2019. gada beigās. Darbs pie sestās kārtas ziņojumiem sākas 2018. gada beigās.

Ziņojumu sagatavošanas darba metodes ietver dokumentu analīzi, vizīti attiecīgajā valstī un pēc tam konfidenciālu dialogu ar valsts iestādēm.

ECRI ziņojumi nav izmeklēšanas vai liecību uzklaušanās rezultāts. Tā ir analīze, kuras pamatā ir no visdažādākajiem avotiem apkopota informācija. Dokumentālo pētījumu pamatā ir plašs valsts un starptautisko rakstu avotu klāsts. Apmeklējums in situ sniedz iespēju tikties ar tieši iesaistītajām pusēm (gan valstiskām, gan nevalstiskām), lai iegūtu detalizētu informāciju. Konfidenciāla dialoga process ar varas iestādēm ļauj tām, ja tās to uzskata par nepieciešamu, izteikties par ziņojuma projektu, lai labotu iespējamās faktu kļūdas, kuras ziņojumā varētu būt pieļautas. Dialoga beigās valsts iestādes var lūgt, ja tās to vēlas, pievienot savus viedokļus galīgajam *ECRI* ziņojumam.

Sestās kārtas valsts ziņojumi pievēršas trim visām dalībvalstīm kopējām tēmām: 1) efektīva vienlīdzība un tiesību pieejamība, 2) naida runa un naida izraisīta vardarbība un 3) integrācija un iekļaušana, kā arī vairāki temati, kas attiecas uz katru no tiem.

Sestajā ciklā atkal ir obligāta ir prioritāšu īstenošana attiecībā uz diviem konkrētiem ieteikumiem, kas izvēlēti no ziņojumā minētajiem ieteikumiem. Šo divu ieteikumu starposma pārbaudes procesu *ECRI* veiks ne vēlāk kā divus gadus pēc šā ziņojuma publicēšanas.

***ECRI* uz savu atbildību sagatavoja tālāk norādīto ziņojumu. Ja vien nav norādīts citādi, tas attiecas uz situāciju līdz 2024. gada 20. novembrim. Parasti notikumus pēc šī datuma tālāk sniegtajā analīzē neaplūkoja, kā arī neņēma vērā secinājumos un priekšlikumos.**

Pēc ECRI piektā ziņojuma par Latviju pieņemšanas ir panākts progress, un vairākās jomās ir izstrādāta laba prakse.

Runājot par iekļaujošo izglītību, ECRI pozitīvi atzīmē, ka vairāk nekā 60 Latvijas skolās darbu uzsāka bulinga novēršanas programma ("KiVa"), kuras mērķis bija mazināt bulinga gadījumus un veicināt visiem drošu, cieņpilnu un atbalstošu skolas vidi.

LGBTI līdztiesības jomā 2023. gada novembrī tika pieņemts tiesiskais regulējums par civilajām partnerattiecībām, tostarp viendzimuma partnerattiecībām, kas stājas spēkā 2024. gada jūlijā.

Pēdējos gados ir veikti pasākumi, lai uzlabotu policijas veiktās naida noziegumu izmeklēšanas efektivitāti. Pretdarbība naida noziegumiem noteikta arī kā viena no prioritātēm Latvijas Iekšlietu nozares stratēģijā 2023.-2027. gadam, kā arī Valsts policijas darbības un attīstības stratēģijā 2023.-2027. gadam. Abu stratēģiju mērķis ir uzlabot Valsts policijas darbu naida noziegumu identificēšanā un izmeklēšanā, kā arī nodrošināt policistiem attiecīgu profesionālo apmācību.

2023. gadā Rīgā un reģionos (t.i., Liepājā, Jelgavā, Daugavpilī un Valmierā) izveidoja vienoto valsts koordinējošo iestādi, lai nodrošinātu informācijas un integrācijas atbalsta pieejamību trešo valstu valstspiederīgajiem un personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība (bēgļi, personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, un patvēruma meklētāji). Interneta platforma "No Ukrainas uz Latviju" sniedz arī detalizētu informāciju pārvietotajiem ukraiņiem, kas ierodas Latvijā Krievijas agresīvā kara dēļ pret savu valsti.

2023. gadā Kultūras ministrija izveidoja darba grupu, lai izstrādātu Plānu romu stratēģiskā ietvara pasākumu īstenošanai 2024. – 2027. gadam.

"Nepilsoņu" (t.i., bijušās Padomju Savienības pilsoņu, kuri 1991. gada 1. jūlijā bija pastāvīgie iedzīvotāji Latvijā un kuriem pēc varas iestāžu ziņām nav nevienas citas valsts pilsonības) jautājumā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde organizē "Informācijas dienas", kuru ietvaros interesentus informē par Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas kārtībā un kur viņiem ir iespēja pārbaudīt savu latviešu valodas prasmi un arī Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas bezmaksas izmēģinājumu pārbaudē.

ECRI atzinīgi vērtē šos pozitīvos notikumus Latvijā. Tomēr, neraugoties uz gūto progresu, daži jautājumi rada bažas.

Nav izveidota sistēma, kas apkopotu datus par rasistiskiem un pret LGBTI vēršiem incidentiem skolās.

ECRI pauž bažas par īpašas stratēģijas vai rīcības plāna trūkumu attiecībā uz LGBTI līdztiesību un norāda, ka nav izveidota darba grupa, kas tuvinātu attiecīgos valdības dienestus un iestādes, kuras nodarbojas ar LGBTI līdztiesību, un attiecīgos pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, lai apspriestu viņus interesējošos jautājumus.

ECRI uzzināja par vairākiem naida runas un naida noziegumu gadījumiem, tostarp tiešsaistē, kas vērsti pret cilvēkiem, pamatojoties uz viņu seksuālo orientāciju, dzimuma identitāti, nacionālo vai etnisko izcelsmi, pilsonību, ādas krāsu un reliģiju. ECRI ieskatā ir nepieciešama struktūra, kuras mērķis ir sadarboties ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, uzraugot un analizējot naida runas un naida noziegumu tendences, tostarp dažādus naida izpausmes veidus un iemeslus, gan tiešsaistē, gan bezsaistē, saskaņā ar spēkā esošajiem Eiropas cilvēktiesību un datu aizsardzības standartiem. Tas palīdzētu izstrādāt uz pierādījumiem balstītu politiku pret naida runu un naida noziegumiem.

Saskaņā ar tiesībsarga 2022. gadā veikto pētījumu "Romu situācija Latvijā" romu iekļaušana izglītībā un nodarbinātībā joprojām ir viena no galvenajām problēmām. ECRI valsts vizītes laikā arī atklājās, ka romu mediatoru un skolotāju palīgu skaits skolās un joprojām ir nepietiekams.

Kopš Krievijas agresīvā kara pret Ukrainu ievērojami ir pieaudzis "nepilsoņu" naturalizācijas pieteikumu skaits. Tomēr daudzi pieteikumu iesniedzēji nevar nolikt latviešu valodas un vēstures eksāmenu.

Izskanējušas bažas par Krievijas Federācijas pilsoņu situāciju, kuri nelegalizē uzturēšanos valstī. ECRI uzskata, ka tas joprojām ir sarežģīts un izaicinošs process iesaistītajām personām un kopumā tas var veicināt negatīvu sabiedrības noskaņojumu pret Latvijā dzīvojošajiem krievi.

Šajā ziņojumā ECRl lūdz iestādes rīkoties vairākās jomās un sniedz virkni ieteikumu, tostarp šādus.

Iekļaujošas izglītības jomā iestādēm prioritārā kārtā būtu jāizveido valsts mēroga uzraudzības sistēma, kas vērsta uz rasistiskiem un pret *LGBTI* vēršiem incidentiem skolās, tostarp ar atbilstīgu datu vākšanu, par pamatu ņemot *ECRI* Vispārējo politikas rekomendāciju Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību.*

Runājot par migrantiem, kas Latvijā uzturas nelikumīgi, varas iestādēm būtu jānodrošina, lai sociālās un humānās palīdzības sniegšanu šādiem migrantiem visās valsts un privāto pakalpojumu jomās nekriminalizētu. Šajā sakarā iestādēm būtu pienācīgi jāņem vērā *ECRI* Vispārējā politikas rekomendācija Nr. 16 par nelegālo migrantu aizsardzību pret diskrimināciju.

Attiecībā uz *LGBTI* līdztiesību iestādēm būtu jāizveido pastāvīga *LGBTI* līdztiesības darba grupa, kas satuvina attiecīgo valdības dienestu un iestāžu pārstāvjus un pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, kuri pārstāv *LGBTI* kopienas vai strādā to atbalstam, un, pamatojoties uz attiecīgās darba grupas priekšlikumiem, jāizstrādā un jāpieņem detalizēta *LGBTI* līdztiesības stratēģija un/vai rīcības plāns ar tā īstenošanai piemērotu budžetu.

Iestādēm prioritārā kārtā būtu jāizveido starpiestāžu darba grupa, kuras uzdevums būtu uzraudzīt naida runu un naida noziegumus, īpašu uzsvāru liekot uz rasistiskiem un pret *LGBTI* vēršiem naida runas un naida noziegumu veidiem. Šajā grupā būtu jāiekļauj attiecīgo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un Tiesībsarga biroja pārstāvji, ievērojot iestādes neatkarību.

Attiecībā uz romu integrāciju iestādēm sadarbībā ar pašvaldībām, tiesībsargu, romu kopienas pārstāvjiem un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu cieši jāuzrauga un jānodrošina Plāna romu stratēģiskā ietvara pasākumu īstenošanai 2024.–2027. gadam īstenošanas regulārs novērtējums un vajadzības gadījumā jāpārformulē visi projekta parametri un mērķi, lai sasniegtu gaidīto rezultātu, jo īpaši izglītības, nodarbinātības, mājokļu un veselības jomā.

Attiecībā uz valstī dzīvojošajiem Krievijas Federācijas pilsoņiem varas iestādēm būtu jānodrošina, lai valsts valodas pārbaudes, kas nepieciešamas viņu uzturēšanās legalizēšanai, organizētu, pienācīgi ņemot vērā individuālos apstākļus un vajadzības gadījumā sniedzot atbalstu, kā arī atturoties no negatīva noskaņojuma kurināšanas pret etniskajiem krieviem Latvijā un veicinot integrāciju un iekļaušanu.

* Šajā punktā minētajām rekomendācijām *ECRI* veiks starpposma uzraudzību ne vēlāk kā divus gadus pēc šā ziņojuma publicēšanas.

KONSTATĒJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

I. EFEKTĪVA LĪDZTIESĪBA UN TIESĪBU PIEEJAMĪBA

A. Līdztiesības iestādes¹

1. Latvijas Republikas tiesībsargs darbojas kā līdztiesības iestāde rasisma un neiecietības apkarošanai valsts līmenī.² Tiesībsarga birojs ir institucionāli un funkcionāli neatkarīga valsts iestāde, kas nodrošina iestādes darbību Tiesībsarga likumā un citos normatīvajos aktos noteikto kompetenču ietvaros.³
2. *ECRI* norāda, ka saskaņā ar informāciju, kuru tā saņēma 2024. gada Latvijas apmeklējuma ietvaros, ir pieaudzis Tiesībsarga biroja darbībai atvēlēto finanšu līdzekļu apjoms — no 1,9 miljoniem eiro 2022. gadā līdz 2,6 miljoniem eiro 2023. gadā un līdz 3,2 miljoniem eiro 2024. gadā. Turklāt kopš 2024. gada janvāra Tiesībsarga birojā izveidoja atsevišķu diskriminācijas novēršanas nodaļu, kurā strādā četri darbinieki. Pēc Finanšu ministrijas datiem diskriminācijas novēršanas nodaļai 2024. gadam speciāli piešķirti 330 803 eiro, bet 2025. un 2026. gadam plānots budžets 326 335 eiro apmērā gadā.⁴
3. Kā to paredz likums, Tiesībsarga birojs publicē gada pārskatus. Saskaņā ar 2023. gada pārskatu⁵ tas saņēma 58 sūdzības par diskrimināciju vai vienlīdzības principa pārkāpumu (kas veidoja 2,88 % no visām sūdzībām). Tomēr savā 2024. gada vizītē Latvijā *ECRI* delegācija uzzināja, ka lielākā daļa no šīm sūdzībām attiecas uz diskrimināciju pēc *ECRI* pilnvarās neietilpstoša iemesla, un ar nožēlu konstatēja, ka Tiesībsarga birojs nevarēja sniegt nekādus neapkopotus datus. *ECRI* uzskata, ka birojā nesen izveidotā atsevišķā Diskriminācijas novēršanas nodaļa palīdzēs uzlabot iestādes līdztiesības struktūras funkcijas spēju apkopot un analizēt neapkopotus datus par dažādām diskriminācijas sūdzībām un publiskot tos gada ziņojumos vai citādi, kā arī veikt apsekojumus par rasu un citu veidu diskrimināciju valstī.⁶ Ja nepieciešams, jālūdz Eiropas Padomes palīdzība.

B. Iekļaujošā izglītība

4. Šī ziņojuma daļa attiecas uz politiku, kuras mērķis ir apkarot atstumtību un marginalizāciju, izmantojot iekļaujošo izglītību un veicinot sabiedrību, kas ciena daudzveidību un ir iecietīga (*ECRI* Vispārējās politikas rekomendācijas Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību II un III sadaļā). Īpašie pasākumi mazākumtautību grupu bērnu izglītošanai ir aplūkoti šī ziņojuma III sadaļā.
5. Iestādes 2018. gadā ieviesa uz kompetenci vērstu mācību programmu, kas ietver cilvēktiesību tematus, jo īpaši līdztiesības jautājumus un daudzveidības

¹ Terminu "valsts specializētās iestādes" atjaunināja ar terminu "līdztiesības iestādes" Vispārējās politikas rekomendācijā (VPR) Nr. 2 (pārskatīta) par līdztiesības iestāžu cīņu pret rasismu un neiecietību valsts līmenī, kuru publicēja 2018. gada 27. februārī.

² Tai ir arī tiesībsarga īpašās pilnvaras, tā darbojas kā valsts cilvēktiesību iestāde (VCTI), nacionālais preventīvais mehānisms (NPM) saskaņā ar Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem fakultatīvo protokolu un ir atbildīga par trauksmes cēlēju aizsardzību, cita starpā: [Ombudsman's Office of the Republic of Latvia – Equinet \(equineteurope.org\)](https://www.ombudsman.lv/en/ombudsman-office-of-the-republic-of-latvia-equinet/equineteurope.org)

³ Plašāku informāciju, tostarp atsauci uz Tiesībsarga likumu, skat.: <https://www.tiesibsargs.lv/par-mums/>

⁴ 05. Tiesībsarga birojs / 2024.gads | Finanšu ministrija (fm.gov.lv)

⁵ Dokuments pieejams latviešu valodā: <https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2024/03/2023.-gada-ziņojums.pdf> un angļu valodā: [ombudsman_2023_annual_report.pdf \(tiesibsargs.lv\)](https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2024/03/2023.-gada-ziņojums.pdf)

⁶ Šajā sakarā ir sniegta atsauce uz *ECRI* VPR Nr. 2 Paskaidrojuma raksta 112. punktu. Šajā sakarā skat. arī 16. pantu (datu apkopošana un piekļuve līdztiesības datiem) un 17. pantu (ziņojumi un stratēģiskā plānošana) [Padomes 2024. gada 7. maija direktīvā 2024/1499](https://www.ombudsman.lv/en/ombudsman-office-of-the-republic-of-latvia-equinet/equineteurope.org) par līdztiesības iestāžu standartiem attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no viņu rases vai etniskās piederības, vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesijas jautājumos pret personām neatkarīgi no viņu reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas, vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jautājumos un attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem un preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, un ar ko groza Direktīvas 2000/43/EK un 2004/113/EK.

ievērošanu, dažādos mācību priekšmetos un dažādos izglītības līmeņos.⁷ Šajā sakarā 2024. gada vizītes laikā Latvijā *ECRI* delegācija uzzināja, ka pedagogiem ik pēc trim gadiem jāiziet vismaz 36 stundu nepārtraukta apmācība.⁸ Tomēr uzraudzības mehānismu, lai novērtētu, vai un cik lielā mērā cilvēktiesību jautājumi, tostarp *ECRI* aktuālie temati, faktiski ir iekļauti skolotāju apmācībās un cilvēktiesību izglītībā skolās, neizveidoja. *ECRI* aicina iestādes nodrošināt, ka cilvēktiesību jautājumiem sākotnējā un regulārajā skolotāju apmācībā, kā arī skolu izglītībā velta atbilstīgu laiku.

6. *ECRI* norāda, ka skolēnu izglītības pamatnostādņēs un informācijas, mācību atbalsta un izglītības materiālu un metožu izvērtēšanas procedūrās⁹ ir noteikti mērķi un standarti pilsoniskajai izglītībai un cilvēktiesību ievērošanai. Tomēr tai ir bažas par šajās vadlīnijās ietvertajiem "tikumiskās" izglītības elementiem, kas var novest pie diskriminējoša satura mācībās un ierobežojošu vecumam atbilstošu izglītību *LGBTI* vienlīdzības jautājumos skolās.¹⁰
7. *ECRI* iesaka iestādēm pārskatīt vadlīnijas, kas sniegtas skolotājiem, un citus attiecīgus mācību materiālus, kuri saistīti ar ētiku un pilsonisko izglītību, un svītrot visas atsauces, kas var veicināt aizspriedumus, stereotipus vai diskrimināciju, ņemot vērā tās Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību un tās Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret *LGBTI* personām novēršanu un apkarošanu.
8. Kā pozitīvs elements jāatzīmē, ka *ECRI* delegāciju valsts vizītes laikā informēja, ka Izglītības ministrija un Latvijas Universitāte izstrādā pedagogiem obligātu kursu par dzimumu identitāti.
9. 2023. gada oktobrī Rīgas Stradiņa universitāte publicēja pētījumu, saskaņā ar kuru Latvijas skolās bulingu regulāri piedzīvo (vismaz reizi divos mēnešos) vairāk nekā 40 % skolēnu.¹¹ "KiVa" bulinga novēršanas programma, kuru aizsāka vairāk nekā 60 Latvijas skolās, mēģina mazināt bulinga gadījumus un veicināt drošu, cieņpilnu un atbalstošu vidi skolās.¹² *ECRI* uzskata šo programmu par **labas prakses** piemēru.
10. *ECRI* atzinīgi vērtē to, ka valsts iestādes ir sākušas darbu pie jauna protokola bulinga novēršanai skolās. Šo iniciatīvu koordinē Izglītības ministrija, konsultējoties ar Bērnu aizsardzības centru. Tomēr *ECRI* ar nožēlu atzīmē, ka joprojām nav ieviesta sistēma, kas apkopotu datus par rasistiskiem un pret *LGBTI* vērstiem incidentiem skolās.
11. *ECRI* iesaka iestādēm prioritārā kārtībā izveidot valsts mēroga uzraudzības sistēmu rasistiskiem un pret *LGBTI* vērstiem incidentiem skolās, tostarp izmantojot atbilstošu datu apkopošanu, smeloties iedvesmu no *ECRI* Vispārējās politikas

⁷ Papildu informāciju skatīt: Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem Mācību stundu skaits trijos gados mācību priekšmetā (11. pielikums) <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitiba-standartu-un-pamatizglitiba-programmu-paraugiem>; Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem. Mācību stundu skaits trijos gados mācību priekšmetā (11. pielikums) <https://likumi.lv/ta/id/309597-noteikumi-par-valsts-visparejas-videjas-izglitiba-standartu-un-visparejas-videjas-izglitiba-programmu-paraugiem>; Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitiba-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitiba-programmu-paraugiem>.

⁸ 2024. gada izglītības un apmācības pārskats (europa.eu)

⁹ Ministru kabineta noteikumi Nr. 480, kas pieņemti 2016. gada 15. jūlijā. Skat.: [Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitiba-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitiba-programmu-paraugiem)

¹⁰ Piemēram, saskaņā ar vadlīniju 10.4. punktu izglītībai jāveicina izglītojamā izpratne par ģimeni un laulību kā "īpaši aizsargājamām vērtībām, ģimenes veidošanu, vecāku lomu un savstarpējām attiecībām ģimenē, jāorganizē pasākumi, kas sekmē šo vērtību nostiprināšanu (piemēram, Ģimenes dienas, Mātes dienas, Tēva dienas svinēšana)".

¹¹ <https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/petijums-vairak-neka-40-skolenus-saskaras-ar-sistemisku-vardarbibu-latvijas-skolas>

¹² [Large proportion of Latvian school pupils regularly experience bullying / Article \(ism.lv\)](https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/petijums-vairak-neka-40-skolenus-saskaras-ar-sistemisku-vardarbibu-latvijas-skolas)

C. Nelegālie migranti

12. Varas iestādes nevarēja sniegt *ECRI* informāciju par valstī atrodošos nelegālo migrantu skaitu vai situāciju – ar to saprot Latvijā atrodošos ārvalstniekus, kuri neatbilst vai vairs neatbilst valsts tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem, kas atļauj ieceļošanu vai uzturēšanos valstī.
13. Varas iestādes apstiprināja, ka nelegāliem migrantiem jebkurā gadījumā ir pieejama neatliekamā veselības aprūpe. Taču šāda veselības aprūpes veida saturs nav skaidrs, un to sniedz katrā gadījumā atsevišķi. Turklāt varas iestādes nevarēja sniegt *ECRI* informāciju par esošajiem “ugunsmūriem”, kuru mērķis ir nošķirt iedzīvotāja statusa pārbaudi (vai tās trūkumu) no tādu būtisku pakalpojumu kā izglītība, mājoklis, nodarbinātība vai tiesiskums sniegšanas. Vizītes laikā, tiekoties ar valdības amatpersonām un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, *ECRI* delegācijai radās iespaids, ka, piekļūstot šādiem pakalpojumiem, nelegālajiem migrantiem draud ziņošana policijai. *ECRI* aicina varas iestādes pārskatīt spēkā esošo tiesisko regulējumu un praksi, lai nelikumīgo migrantu piekļuvi pamatpakalpojumiem neietekmētu nepamatoti atšķirīga attieksme un lai “ugunsmūri” skaidri un formāli aizliegtu attiecīgajiem dienestiem, jo īpaši izglītības, mājokļu, nodarbinātības, veselības aprūpes, sociālās palīdzības un tiesiskuma jomā, imigrācijas kontroles un izpildes nolūkā nodot datus par migrantu juridisko statusu imigrācijas iestādēm.
14. *ECRI* pauž bažas par ziņojumiem, ka humānās vai juridiskās palīdzības sniegšanu migrantiem, kuri nelegāli uzturas valstī, dažkārt uzskata par noziedzīgu nodarījumu. Piemēram, *ECRI* uzzināja par lietu, kas ierosināta pret cilvēktiesību organizācijas “Gribu palīdzēt bēgļiem” locekli, kura stājās tiesas priekšā par savu darbu, palīdzot migrantu grupai, kas nelikumīgi šķērsoja Latvijas un Baltkrievijas robežu.¹³
15. *ECRI* iesaka varas iestādēm nodrošināt, ka sociālās un humanitārās palīdzības sniegšana migrantiem, kas nelegāli atrodas valstī, nav kriminalizēta visās publisko un privāto pakalpojumu jomās. Šajā sakarā iestādēm būtu pienācīgi jāņem vērā *ECRI* Vispārējā politikas rekomendācija Nr. 16 par nelegālo migrantu aizsardzību pret diskrimināciju.
16. Vienlaikus *ECRI* uzzināja par ziņojumiem, saskaņā ar kuriem valsts robežsargi mudināja pie Latvijas-Baltkrievijas robežas vai tās tuvumā dzīvojošos vietējos iedzīvotājus informēt viņus par gadījumiem, kad apvidū redzamas “svešas, nezināmas un aizdomīgas” personas vai personu grupas.¹⁴ *ECRI* uzsver, ka robežkontroles uzdevumi būtu jāuztic kvalificētam un pienācīgi apmācītam personālam, un aicina varas iestādes atturēties no prakses, kas iesaista vietējos iedzīvotājus robežu un imigrācijas kontrolē un veicina ksenofobisku noskaņojumu iedzīvotāju vidū.
17. Ņemot vērā cilvēktiesību pārkāpumus uz Eiropas robežām, tostarp migrantu nāvi uz robežas ar Baltkrieviju¹⁵, *ECRI* atsaucas uz citu Eiropas Padomes iestāžu un struktūru, tostarp Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Cilvēktiesību komisāra un Eiropas

¹³ «Gribu palīdzēt bēgļiem» darbinieces Raubiško lietā atsāk tiesas izmeklēšanu / Raksts

¹⁴ Piemēram, 2024. gada martā Alūksnes novada pašvaldība savā mājaslapā publicēja šādu vēstījumu: “Sakarā ar siltāka laika iestāšanos paaugstinās nelegālās migrācijas riski, tādēļ Valsts robežsardze aicina iedzīvotājus, pamanot svešas, nepazīstamas un aizdomīgas personas un transportlīdzekļus pierobežas joslā un pierobežā, informēt robežsardzes Vīļakas pārvaldi, zvanot pa tālruni +371 64501927.” (Avots: <https://aluksne.lv/index.php/2024/03/25/valsts-robezsardze-aicina-informet-par-nepazistamam-personam/>). Pilsoniskās sabiedrības aktīvisti arī novērojuši, ka gar pierobežas zonu izvietoti plakāti ar līdzīgu informāciju, un atbilstoša vietējās valsts robežsardzes vienības kontaktpersona un vietējie iedzīvotāji viņiem apliecinājuši, ka ievēro šādus norādījumus.

¹⁵ ENG No-Safe-Passage.-Migrants-deaths-at-the-European-Union-Belarusian-border-2.pdf (gribupalidzetbegliem.lv)

Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (*CPT*) darbu, kuru attiecīgās pilnvaras ļauj tām labāk paust savu viedokli šajā jautājumā.

D. LGBTI līdztiesība¹⁶

18. 2024. gada Eiropas varavīksnes kartē un indeksā Latvija ieņem 37. vietu no 49 valstīm ar kopējo rezultātu 23,97 %.¹⁷ Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS un NVO "Mozaīka" 2023. gada martā konstatēja, ka puse Latvijas iedzīvotāju ieņēma neitrālu nostāju pret "homoseksuāliem" cilvēkiem un 26 % viņus "pieņem" (salīdzinot ar 9 % 2015. gadā).¹⁸
19. 2023. gada novembrī tika pieņemts tiesiskais regulējums par civilajām partnerattiecībām, tostarp viendzimuma partnerattiecībām, kas stājas spēkā 2024. gada jūlijā.¹⁹ Lai gan viendzimuma pāri joprojām saskaras ar būtiskām problēmām²⁰, *ECRI* tomēr vēlas atzinīgi vērtēt šo pozitīvo notikumu, kas daļēji atbilst iepriekšējā ziņojumā sniegtajai rekomendācijai.²¹ Tā mudina varas iestādes pārskatīt jauno tiesisko regulējumu par viendzimuma partnerattiecībām, ņemot vērā Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret *LGBTI* personām novēršanu un apkarošanu, jo īpaši attiecībā uz mantojuma tiesībām, vecāku un viņu bērnu tiesisko attiecību nodibināšanu, kā arī viendzimuma partnerattiecību un citu ģimenes saišu atzīšanu pārrobežu situācijās.
20. Kopumā *ECRI* pauž bažas par īpašas stratēģijas vai rīcības plāna trūkumu *LGBTI* līdztiesības jomā. Tā arī norāda, ka nav izveidota darba grupa, kas tuvinātu attiecīgos valdības dienestus un iestādes, kuras nodarbojas ar *LGBTI* līdztiesību, un attiecīgos pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, lai apspriestu viņus interesējošos jautājumus.
21. *ECRI* iesaka varas iestādēm i) izveidot pastāvīgu *LGBTI* līdztiesības darba grupu, kas satuvina attiecīgo valdības dienestu un iestāžu pārstāvjus un pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, kuri pārstāv *LGBTI* kopienas vai strādā to atbalstam, un, ii) pamatojoties uz attiecīgās darba grupas priekšlikumiem, izstrādāt un pieņemt detalizētu *LGBTI* līdztiesības stratēģiju un/vai rīcības plānu ar tā īstenošanai piemērotu budžetu.
22. Latvijas likums paredz juridisku dzimuma maiņas atzīšanu, un veselības aizsardzības iestādes informēja *ECRI*, ka pēdējo 25 gadu laikā 106 cilvēkiem ir veikts juridisks dzimuma maiņas atzīšanas process. Tomēr saskaņā ar informāciju, kuru *ECRI* delegācijai sniedza 2024. gada vizītes laikā, lai varas iestādes varētu mainīt transpersonu dzimumidentitātes marķierus, transpersonām ir jāiesniedz ārstu komisijas medicīniskais atzinums, kas apliecina viņu norādīto dzimumu. Vienlaikus *ECRI* uzzināja, ka mediķi šādus lēmumus nepieņem, ja attiecīgajai personai vispirms nav veikta sterilizācija.

¹⁶ Terminoloģiju skatīt Eiropas Padomes Cilvēktiesību komisāra 2011. gada definīcijās.

¹⁷ [Latvia - Rainbow Map \(ilga-europe.org\)](https://www.ilga-europe.org)

¹⁸ ILGA 2024. gada pārskats, 96: lpp. <https://www.ilga-europe.org/report/annual-review-2024/>

¹⁹ [Latvian parliament legalises same-sex partnerships | Reuters](https://www.reuters.com/world/europe/latvia-parliament-votes-allow-same-sex-civil-unions-2023-11-09/); [Latvia's parliament votes to allow same-sex civil unions – POLITICO](https://www.lsm.lv/article/politics/saeima/09.11.2023-latvian-saeima-adopts-partnership-law.a531042/); <https://eng.lsm.lv/article/politics/saeima/09.11.2023-latvian-saeima-adopts-partnership-law.a531042/>; Izmantojot jauno likuma regulējumu, četros mēnešos nodibinātas 277 partnerattiecības

²⁰ [Partnership law will not solve major issues, says LGBT+ community / Article \(lsm.lv\)](https://www.lsm.lv/article/politics/saeima/09.11.2023-latvian-saeima-adopts-partnership-law.a531042/)

²¹ *ECRI* (2019. gads), Piektais ziņojums par Latviju, 95. punkts.

23. *ECRI* iesaka varas iestādēm iesniegt skaidrus tiesību aktu priekšlikumus, kuru mērķis ir nodrošināt ātru, pārredzamu un pieejamu procesu, ar kura palīdzību cilvēki var panākt juridisku dzimuma maiņas atzīšanu, ņemot vērā Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret *LGBTI* personām novēršanu un apkarošanu. Ja nepieciešams, jālūdz Eiropas Padomes palīdzība.
24. Informācija par starpdzimuma personu stāvokli Latvijā nav pieejama, un *ECRI* no varas iestādēm nesaņēma nekādu mājienu par plāniem šo robu aizpildīt. Vienlaikus *ECRI* ar gandarījumu uzzināja, ka pasākums “Baltic Pride 2024”²² pirmo reizi iekļāva debates par starpdzimuma personām. Tomēr pilsoniskās sabiedrības dalībnieki, ar kuriem *ECRI* tikās Latvijā 2024. gada vizītes laikā, uzsvēra, ka starpdzimuma cilvēku stāvoklis valstī lielākoties joprojām nav zināms.
25. *ECRI* iesaka varas iestādēm veikt neatkarīgu pētījumu par starpdzimuma personām valstī, lai uzzinātu par viņu situāciju un apmierinātu viņu vajadzības.
26. Vizītes laikā arī radās iespaids, ka nav oficiāla aizlieguma veikt medicīniski nevajadzīgas dzimuma normalizēšanas operācijas un citus ārstniecības kursus. *ECRI* aicina varas iestādes nodrošināt, lai medicīniski nevajadzīgas dzimuma normalizēšanas operācijas un citi ārstniecības kursi būtu ar likumu skaidri aizliegti līdz brīdim, kad bērns var piedalīties lēmuma pieņemšanā, pamatojoties uz tiesībām uz pašnoteikšanos un brīvas un informētas piekrišanas principu.

II. NAIDA RUNA UN NAIDA MOTIVĒTA VARDARBĪBA

A. Naida runa²³

27. Krimināllikuma 78. pants paredz sodu par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, un 150. pants paredz sodu par sociālā naida un nesaticības izraisīšanu. Atbildību par naida noziegumiem nosaka Krimināllikuma 48. pants, kas nosaka, ka par atbildību pastiprinošiem var atzīt apstākļus, kad “noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu vai sociālā naida dēļ”. Varas iestādes informēja *ECRI*, ka ar 2021. gada grozījumiem Krimināllikumā 48. pantu papildināja ar atsauci uz “sociālo naidu” un ka jēdziens “sociālais naidis” cita starpā ietver vēršanos pret seksuālo orientāciju. Tomēr *ECRI* uzskata, ka ir svarīgi tiesību aktos skaidri iekļaut visus attiecīgos iemeslus, tostarp seksuālo orientāciju, dzimuma identitāti un dzimumpazīmes.
28. *ECRI* iesaka varas iestādēm rīkoties, lai nodrošinātu seksuālās orientācijas, dzimuma identitātes un dzimumpazīmju tiešu iekļaušanu krimināltiesību aktos attiecībā uz naida runu un naida noziegumiem, ņemot vērā *ECRI* Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret *LGBTI* personām novēršanu un apkarošanu, Ministru komitejas lēmumu CM/Rec(2022)16 dalībvalstīm par naida runas apkarošanu un lēmumu CM/Rec(2024)4 par naida noziegumu apkarošanu.
29. Ņemot vērā minēto, *ECRI* atzīst, ka ir bijušas diskusijas par Krimināllikuma 78. un 150. panta pārskatīšanu vai apvienošanu, lai racionalizētu kriminālprocesu un nodrošinātu labāku piemērošanu.²⁴ *ECRI* mudina varas iestādes likumdošanas, politikas vai operatīvajā līmenī ievērot visas šādas iespējas, lai nodrošinātu efektīvāku kriminālprocesu, un ņemt vērā, ka naida izpausmes var būt saistītas ar vairākām savstarpēji saistītām personiskām pazīmēm vai statusiem.
30. Kā liecina no varas iestādēm saņemtā informācija, 2019.–2023. gadā tiesībsargājošo iestāžu sāktie kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 78. un

²² [Baltic Pride](#)

²³ Naida runas un naida noziegumu definīcijas skatiet [ECRI glosārijā](#).

²⁴ Šajā sakarībā skat. “Naida noziegumi un naida runa. Starptautiskie standarti un Latvijas tiesiskais regulējums un prakse”, pētījums EU CALDER projekta ietvaros (2023. gads), 107.–118. lpp.: [Neiecietības novēršanai un apkarošanai Latvijā \(CALDER\) | Sabiedrības integrācijas fonds \(sif.gov.lv\)](#)

150. panta galvenokārt bija saistīti ar Krievijas Federācijas agresīvo karu pret Ukrainu pēc 2022. gada februāra. 2024. gada vizītes laikā Latvijā *ECRI* delegācija arī uzzināja, ka tiesībsargājošās iestādes sākušas kriminālprocesu pēc Krimināllikuma 150. panta par tiešsaistē izvietotiem naidīgiem komentāriem un video materiāliem pret bēgļiem un seksuālajām minoritātēm.

31. Saskaņā ar Krimināllikuma 78. pantu tiesībsargājošās iestādes 2019. gadā kopumā ierosinājušas sešus kriminālprocesus, 2020. gadā — četrus, 2021. gadā — piecus, 2022. gadā — trīsdesmit septiņus, bet 2023. gadā — trīspadsmit, no kuriem kriminālvajāšanu uzsāka sešpadsmit procesos.
32. Saskaņā ar Krimināllikuma 150. pantu tiesībsargājošās iestādes 2019. gadā ierosinājušas trīs kriminālprocesus, 2020. gadā — astoņus, 2021. gadā — četrus, 2022. gadā — septiņus, bet 2023. gadā — divus.
33. Laikā no 2019. līdz 2023. gadam pēc Krimināllikuma 78. panta notiesāja deviņas personas, bet pēc Krimināllikuma 150. panta — trīs personas. Tām piesprieda brīvības atņemšanu vai piespiedu darbu.
34. Šajā kontekstā 2024. gada vizītes laikā Latvijā bija skaidri redzams, ka Krievijas agresīvais karš pret Ukrainu polarizē Latvijas sabiedrību. Saskaņā ar 2022. gada aptauju 60 % no visiem iedzīvotājiem Latvijā bija vienprātis, ka Krievijas agresija pret Ukrainu vairojusi spriedzi sabiedrībā (neatkarīgi no viņu etniskās piederības)²⁵, kas arī izraisīja pret etniskajiem latviešiem, krieviem un ukraiņiem vērstas tiešsaistes naida runas pieaugumu, naidīgam saturam ceļoties no Latvijas un ārvalstīm.
35. Tiešsaistes naida runas uzraudzību galvenokārt veic divas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, proti, Latvijas Cilvēktiesību centrs (LCC) un *LGBT* apvienība "Mozaīka", darot to pēc savas iniciatīvas vai ES Komisijas atbalstīto monitoringu kontekstā.
36. No 2021. gada janvāra līdz 2023. gada novembrim LCC lietotāju radītā saturā Latvijas interneta vietnēs (vai saistībā ar Latvijas interneta lietotāju radīto saturu) identificēja 2414 tiešsaistes naida runas gadījumus. Lielāko daļu naida runas gadījumu, tas ir, 1607 incidentus, konstatēja globālajos sociālajos tīklos (savukārt Latvijas interneta ziņu vietnēs konstatēti 807 gadījumi). No kopējā naida runas gadījumu skaita 50 % bija vērsti pret *LGBT* personām (precīzāk, 45 % pret *LGB* personām un 5 % pret transpersonām), 20 % bija saistīti ar naida runu pret cilvēkiem viņu etniskās vai nacionālās izcelsmes dēļ, 18 % bija saistīti ar ksenofobisko naida runu, 6 % bija vērsti pret cilvēkiem viņu ādas krāsas dēļ un 2 % — reliģijas dēļ. Runājot konkrēti par uz etnisko vai nacionālo izcelsmi vērstu naida runu, 44,9 % bija antisemitiski un 30,7 % naida runas gadījumu bija vērsti pret krieviem. Pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī ievērojami pieauga arī naida runa pret ukraiņiem. Tā veidoja 13,4 % no visiem apzinātajiem gadījumiem. 6,2 % naida runas gadījumu bija pret latviešiem, bet 3 % — pret romiem.²⁶
37. *ECRI* uzskata, ka varas iestādēm būtu jāizveido struktūra, kuras mērķis būtu sadarbība ar attiecīgajām iesaistītajām pusēm naida runas un naida noziegumu tendenču, tostarp naida izpausmju un iemeslu, uzraudzībā un analīzē gan tiešsaistē, gan bezsaistē saskaņā ar spēkā esošajiem Eiropas cilvēktiesību un datu aizsardzības standartiem. *ECRI* uzskata, ka šāda struktūra palīdzētu varas iestādēm arī izstrādāt pret naida runu un naida noziegumiem vērstu politiku, kas balstīta uz pierādījumiem.

²⁵ Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par iedzīvotāju drošības sajūtu, cenu pieaugumu, Krievijas karu Ukrainā, 2022. gada decembris: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/4084>

²⁶ Latvijas Cilvēktiesību centrs (2024. gads), Naida runa Latvijā – tendences un izaicinājumi 2023, informācija latviešu valodā pieejama [šeit](#).

38. *ECRI* iesaka varas iestādēm prioritārā kārtā izveidot starpiestāžu darba grupu, kuras uzdevums būtu pārraudzīt naida runu un naida noziegumus, īpašu uzsvāru liekot uz rasistiskiem un pret *LGBTI* vēršiem naida runas un naida nozieguma veidiem. Šajā grupā būtu jāiekļauj attiecīgo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tiesībsarga pārstāvji, ievērojot iestādes neatkarību. Tai būtu arī efektīvi jāizmanto *ECRI* attiecīgās vispārējās politikas rekomendācijas un citi Eiropas Padomes instrumenti, piemēram, Ministru komitejas lēmums CM/Rec(2022)16 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas lēmums CM/Rec (2024)4 par naida noziegumu apkarošanu.
39. Profilakses jomā *ECRI* pozitīvi vērtē regulāras policijas izpratnes veicināšanas aktivitātes skolās, tostarp lekcijas par dažādiem tematiem (piemēram, naida runu, drošību un riskiem tiešsaistes vidē), kā arī īpašus ad hoc pasākumus (pēc vecāku lūguma). Varas iestādes informēja *ECRI*, ka 2023. gada pirmajos sešos mēnešos skolās kopumā notika 1818 šāda veida aktivitātes.
40. *ECRI* informēja par pretrunas un alternatīvās runas gadījumiem politiskajā diskursā. Kā piemēru Ministru prezidents preses konferencē 2022. gada martā uzsvēra, ka Krievijas Federācijas politiskie līderi nes vienpersonisku atbildību par Krievijas nekaunīgo uzbrukumu Ukrainai, un uzsvēra, ka Latvijas “[s]abiedrība un politiķi ir vienotāki nekā jebkad agrāk”.²⁷
41. Vienlaikus pēdējā laikā izskanējuši gadījumi, kad politiķi izmanto rasistisku vai pret *LGBTI* vērstu naida runu. Piemēram, 2023. gada jūnijā policija sāka izmeklēšanu lietā par bijušo Eiropas Parlamenta deputātu, kurš, reaģējot uz Latvijas Valsts prezidenta ievēlēšanu, publicēja homofobisku ziņu sociālajos medijos.²⁸
42. *ECRI* iesaka varas iestādēm mudināt sabiedrības pārstāvjus, piemēram, augsta līmeņa amatpersonas, politiķus un reliģiskos, ekonomiskos un sabiedrības līderus, nekavējoties, nepārprotami un publiski paust nostāju pret rasistisku un pret *LGBTI* vērstu naida runu un reaģēt uz jebkuru šādu izpausmi ar spēcīgiem pret naida runu vēršiem vēstījumiem, kā arī ar alternatīvu runu. To darot, pienācīgi jāņem vērā *ECRI* Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 15 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas ieteikums CM/Rec (2022) 16 par naida runas apkarošanu.
43. *ECRI* informēja, ka 2023. gadā Saeimas Juridiskās komisijas krimināltiesību politikas apakškomisija pēc tiesībsarga iniciatīvas izskatīja jautājumu par administratīvās atbildības ieviešanu par naida runu saistībā ar nacionālā, etniskā un rasu naida kurināšanu, kā arī sociālā naida un nesaticības kurināšanu. Iniciatīvas mērķis bija izvairīties no nesodāmības sajūtas personām, kuras lieto naida runu, kas nesasniedz kriminālatbildības līmeni. *ECRI* norādīja, ka par šo jautājumu notiek diskusijas, un tajās piedalījās attiecīgās iesaistītās puses, piemēram, Tieslietu ministrija, Valsts policija un Tiesībsargs.²⁹ Ņemot to vērā, tā mudina varas iestādes turpināt diskusijas par šo jautājumu un darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu efektīvu tiesisko aizsardzību pret naida runu arī ar civiltiesiskiem un administratīviem līdzekļiem, apspriežoties ar tiesībsargu un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
44. Attiecībā uz atbalstu personām, kas cietušas no naida runas, saskaņā ar informāciju, kura saņemta *ECRI* apmeklējuma laikā no pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, personām, kas cietušas no naida runas, bieži trūkst informācijas par savām tiesībām un tiesiskās aizsardzības iespējām. *ECRI* arī informēja par

²⁷ <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/latvian-pm-karins-russias-isolation-will-continue-as-long-as-putin-remains-in-power.a448306/>

²⁸ VP pārbauda Mamikina homofobisko ierakstu par Rinkēviča ievēlēšanu - Baltic News Network (<https://bnn.lv/>)

²⁹ Šajā sakarā *ECRI* informēja par Tieslietu ministrijas nopietnajiem iebildumiem par šāda tiesību akta par naida kurināšanu ieviešanu, jo tas varētu graut attiecīgo krimināltiesību normu izmantošanu.

attiecīgo varas iestāžu nevēlēšanos piešķirt "īpaši aizsargājama cietušā" statusu no noziedzīgas naida runas cietušajām *LGBTI* personām.³⁰

45. *ECRI* iesaka varas iestādēm izstrādāt izpratnes veidošanas pasākumus attiecībā uz personām un grupām, pret kurām vērsta naida runa, lai informētu tās par savām tiesībām un iespēju saņemt kompensāciju kriminālprocesā un citos tiesas procesos, un nodrošināt, tostarp vajadzības gadījumā ar tiesību aktiem, ka visas personas, kas ziņo par naida runu, ir aizsargātas pret jebkādu negatīvu izturēšanos vai sekām, kas izriet no šādas ziņošanas vai sūdzības, un ka vainīgajām personām piemēro sodu atkārtotas viktimizācijas gadījumā, pienācīgi ņemot vērā attiecīgos principus un pamatnostādnes, kas ietvertas *ECRI* Vispārējās politikas rekomendācijā Nr. 15 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas ieteikumā CM/Rec (2022) 16 par naida runas apkarošanu.
46. Mediju pašregulāciju nodrošina Latvijas Mediju ētikas padome,³¹ kuras sastāvā ir 49 biedri no dažādiem medijiem un ar tiem saistītām apvienībām un organizācijām. Viens no Padomes galvenajiem mērķiem ir tiesību uz vienlīdzību un diskriminācijas aizlieguma aizsardzība, kā arī cīņa pret naida kurināšanu. Taču *ECRI* vizītes laikā Latvijā radās iespaids, ka žurnālistu un citu mediju profesionāļu vidū nav lielas izpratnes par to, kas ir naida runa.
47. *ECRI* iesaka varas iestādēm, neiejaucoties plašsaziņas līdzekļu neatkarībā, veicināt un atbalstīt žurnālistu un citu plašsaziņas līdzekļu pārstāvju sākotnējās un turpmākās apmācības, lai tie iemācītos atpazīt naida runu, ziņot par to un reaģēt uz to, kā arī izvairīties no tās izmantošanas un izplatīšanas, ņemot vērā Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikumu CM/Rec (2022)16 par naida runas apkarošanu.

B. Naida motivēta vardarbība

48. Krimināllikuma 48. pants, kas nozieguma izdarīšanu rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu vai sociālā naida dēļ nosaka kā atbildību pastiprinošu apstākli, ir galvenā norma, kas nosaka rīcību naida motivētas vardarbības gadījumā, kura ietilpst *ECRI* pilnvarās (skat. arī šī ziņojuma II.A. punktu). Diemžēl Latvijas varas iestādes kopš 2016. gada nav sniegušas Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) Demokrātisko iestāžu un cilvēktiesību birojam (*ODIHR*) datus par naida noziegumiem.³²
49. *ECRI* informēja par vairākiem naida incidentiem, kuros iesaistīti ar migrāciju saistīti cilvēki un ārvalstu studenti.³³ Turklāt saskaņā ar 2019. gada aptaujas, kurā piedalījās 169 ārvalstu studenti, rezultātiem 70 % respondentu, uzturoties Latvijā, bija saskārušies ar dažāda veida neiecietību 1-5 reizes, 5 % 6-9 reizes, bet 9 % — vairāk nekā 10 reizes. 76 % piedzīvoja mutiskus apvainojumus/aizskaršanu savas ādas krāsas, etniskās piederības, tautības, reliģijas un valodas dēļ. 6 % piedzīvoja fiziskus uzbrukumus, piemēram, viņiem ir sistis vai uz viņiem ir splauts. Aptaujā noskaidrots, ka studenti visbiežāk saskaras ar neiecietīgu attieksmi sabiedriskajā transportā (65 %), naktsklubos vai bāros (20 %), citās sabiedriskās vietās, piemēram, uz ielām, veikalos, slimnīcās (17 %) un universitātē (17 %).³⁴

³⁰ Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 96. pantu, šādu statusu piešķir, ņemot vērā personas neaizsargātību un/vai paaugstināto sekundārās viktimizācijas risku, tostarp personām, kuras cietušas no noziedzīga nodarījuma, kas, iespējams, izdarīts rasistiski, nacionāli, etniski vai reliģiski motivētu iemeslu dēļ. Tomēr šajā normā nav ietverti citi *ECRI* būtiski iemesli, piemēram, seksuālā orientācija un dzimuma identitāte.

³¹ [Latvijas Mediju ētikas padome - Sākums \(Imepadome.lv\)](https://www.imepadome.lv/)

³² EDSO/*ODIHR* ziņojumi par naida noziegumiem, piekļūts 2024. gada 15. janvārī: [Latvia | HCRW \(osce.org\)](https://www.hcrw.org/)

³³ Piemēram, skat.: [Indian businessman hospitalised by suspected racist attack in Riga / Article \(ism.lv\); Make Room Global \(makeroom.eu.com\); https://qiqwork.lka.edu.lv/en/](https://www.makeroom.eu/)

³⁴ [Results of a survey of foreign students about intolerance in Latvia \(January – February 2019\) | Latvijas Cilvēktiesību centrs \(civilrights.org.lv\)](https://www.civilrights.org.lv/)

50. Turklāt nevalstiskā organizācija "Mozaīka" 2023. gadā dokumentējusi deviņus pret *LGBT* vērstus naida incidentus. Piemēram, 2023. gada maijā Daugavpilī tika uzbrukts diviem cilvēkiem, un vienu aizdomās turamo identificēja. Tomēr policija nolēma lietu neierosināt. Ģenerālprokurors policijas lēmumu atcēla, un pēc tam izmeklēšana tika atsākta.³⁵ Vizītes laikā *ECRI* delegācija uzzināja, ka tiesvedība sākās 2024. gada sākumā. 2024. gada 14. oktobrī vainīgajam piesprieda septiņu mēnešu cietumsodu un uzdeva samaksāt kompensāciju³⁶ abiem cietušajiem.³⁷
51. Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā 2024. gada 18. jūlija spriedumā lietā "Hanovs pret Latviju"³⁸, kas attiecas uz pirmo publiski zināmo gadījumu, kad no homofobiskas naida motivētas vardarbības cietusī persona sūdzējās Latvijas policijai, konstatēja, ka varas iestādes nav izpildījušas savu pienākumu nodrošināt atbilstošu iesniedzēja cieņas un privātās dzīves aizsardzību, nodrošinot efektīvu kriminālvajāšanu pret viņu vērstā uzbrukuma sakarā, vienlaikus ņemot vērā uzbrukuma naida motīvu. Tiesa uzsvēra, ka valstīm ir ārkārtīgi svarīgi vērsties pret nesodāmību naida noziegumu gadījumos, jo tie būtiski apdraud ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju aizsargātās pamattiesības, un ka šādu incidentu ignorēšana var normalizēt naidīgumu pret *LGBTI* indivīdiem, saglabāt neiecietības un diskriminācijas kultūru un veicināt līdzīga rakstura darbības.³⁹ Ģenerālprokuratūra pēc tiesas sprieduma atsāka kriminālprocesu.⁴⁰
52. *ECRI* ar gandarījumu atzīmē, ka pēdējos gados ir veikti pasākumi, lai uzlabotu policijas veiktās naida noziegumu izmeklēšanas efektivitāti.⁴¹ Tā arī atzinīgi vērtē to, ka cīņa ar naida noziegumiem noteikta arī kā viena no prioritātēm Latvijas Iekšlietu nozares stratēģijā 2023.-2027. gadam⁴², kā arī Valsts policijas darbības un attīstības stratēģijā 2023.-2027. gadam. Abu stratēģiju mērķis ir uzlabot Valsts policijas darbu naida noziegumu identificēšanā un izmeklēšanā, kā arī nodrošināt policistiem attiecīgu profesionālo apmācību. Šo politiku varētu uzskatīt par **daudzsološu praksi**, nosakot policijas prioritātes cīņā pret naida noziegumiem.
53. Turklāt 2023. gadā Tieslietu ministrija sagatavoja un nosūtīja tiesībsargājošajiem un prokuratūras dienestiem, kā arī tiesām vadlīnijas par naida noziegumu pret *LGBTI* personām kvalifikāciju. Attiecīgas mācību aktivitātes par naida runu un naida noziegumiem veica arī Valsts policijas koledža, sadarbojoties ar NVO "Mozaīka". Tas ir pozitīvs notikums.
54. *ECRI* arī informēja, ka policijas reformu rezultātā tika reorganizēta Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvalde un no 2023. gada 1. janvāra par naida noziegumu izmeklēšanu Rīgas reģionā ir atbildīgs pārvaldes 5. birojs (daudznozaru noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas birojs). Turklāt *ECRI* uzzināja, ka visā valstī ir izveidoti kontaktpunkti, kuri nepieciešamības gadījumā var sazināties ar pārvaldes 5. biroju Rīgā. Tomēr *ECRI* vizītē gūtie slēdzieni liecināja, ka būtu nepieciešama lielāka apmācība, lai palielinātu informētību par naida noziegumiem, tostarp atbalstu cietušajiem, un labāku koordināciju starp tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām.

³⁵ ILGA 2024. gada pārskats, 95. lpp.: <https://www.ilga-europe.org/report/annual-review-2024/>; [Latvian Radio investigates LGBT+ issues in eastern Latvia / Article \(ism.lv\)](https://www.ism.lv/raksts/zinas/latvija/14.10.2024-par-lgbt-kopienas-parstavju-piekausanu-daugavpili-piespriests-7-menestu-cietumsods.a572443/).

³⁶ Attiecīgi 2500 eiro un 2000 eiro.

³⁷ <https://www.ism.lv/raksts/zinas/latvija/14.10.2024-par-lgbt-kopienas-parstavju-piekausanu-daugavpili-piespriests-7-menestu-cietumsods.a572443/>

³⁸ *HANOVS v. LATVIA* (coe.int), pieteikuma Nr. 40861/22.

³⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-8004073-11170858>

⁴⁰ *Pēc ECT sprieduma prokuratūra atjauno lietu par homofobisko uzbrukumu RSU pasniedzējam Hanovam / Raksts (ism.lv)*

⁴¹ *Human rights activist: Latvian police are getting better with hate crimes / Article (ism.lv)*

⁴² <https://www.iem.gov.lv/lv/media/9988/download?attachment>

55. *ECRI* arī uzzināja, ka saistībā ar topošās Tieslietu akadēmijas⁴³ izveidi, kas paredzēta tiesu darbinieku, prokuroru un tiesnešu apmācībai, sagaidāms, ka mācību komponentu ietvaros risinās naida runas un naida noziegumu jautājumus, ņemot vērā attiecīgo Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. *ECRI* uzskata, ka šādu mācību komponentu ieviešana ir stingri jāatbalsta.
56. *ECRI* iesaka varas iestādēm ciešā sadarbībā ar Valsts policijas koledžu un topošo Tieslietu akadēmiju turpināt centienus attīstīt praktiskas mācības un spēju papilināšanas pasākumus policistiem un citiem krimināltiesību dalībniekiem, lai apkarotu naida noziegumus, tostarp naida runu krimināllietās.

III. INTEGRĀCIJA UN IEKĻAUŠANA

A. Migranti

57. Saskaņā ar informāciju, kas saņemta no varas iestādēm, kopējais reģistrēto migrantu skaits uz 2023. gada 31. decembri bija 126 273 (63 845 vīrieši un 62 428 sievietes). 39 % no viņiem bija pastāvīgās uzturēšanās atļaujas (20 187 vīrieši un 29 351 sieviete). 2023. gadā no 1624 patvēruma pieteikumiem 128 tika apmierināti (88 ieguva bēgļa statusu un 40 alternatīvās aizsardzības statusu).⁴⁴ Turklāt 2022. gada martā saskaņā ar ES Pagaidu aizsardzības direktīvu⁴⁵ Latvija pieņēma Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumu.⁴⁶ Vairāk nekā 43 000 cilvēku, kas Krievijas agresīvā kara dēļ tika pārvietoti no Ukrainas, piešķīra pagaidu aizsardzības statusu.
58. Latvija 2023. gadā Rīgā un reģionos (t.i., Liepāja, Jelgavā, Daugavpilī un Valmierā) izveidoja vienotu nacionālo koordinācijas institūciju, lai nodrošinātu informācijas un integrācijas atbalsta pieejamību trešo valstu valstspiederīgajiem un personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība (bēgļi, personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, un patvēruma meklētāji). Tās pienākumos ietilpst centralizētas mērķgrupas datubāzes izstrāde, uzturēšana un koordinēšana; padomi un konsultācijas (telefoniski, elektroniski un klātienē) par uzturēšanās atļaujām un vīzām, sociālo atbalstu, nodarbinātību, mājokli, izglītību un veselību; rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumi dažādās valodās (piemēram, arābu, farsi, turku); pielāgotas un individualizētas sociālekonomiskās iekļaušanas mentorēšana un individuālas konsultācijas ar sociālajiem darbiniekiem, juristiem, psihologiem un citiem speciālistiem. Informāciju parasti sniedz angļu, latviešu un krievu valodā, un, ja nepieciešams, nodrošina tulku. 2023. gadā konsultanti 2131 personai sniedza 3633 individuālās konsultācijas. *ECRI* šādu iniciatīvu uzskata par **labu praksi**.
59. *ECRI* arī norādīja, ka NVO "Gribu palīdzēt bēgļiem" izstrādātā un pārvaldītā tiešsaistes platforma "No Ukrainas uz Latviju"⁴⁷ sniedz detalizētu informāciju Latvijā iebraukušajiem ukraiņiem. *ECRI* ieskatā šī platforma ir vēl viena **labā prakse**, kas varas iestādēm būtu aktīvi jāatbalsta ilgtermiņā.
60. Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda 2014.-2020. gadam ietvaros laika posmā no 2016. līdz 2022. gadam bezmaksas latviešu valodas kurss nodrošināja 4613 trešo valstu valstspiederīgajiem un 308 personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Kopš 2023. gada šādus kursus organizē Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda 2021.-2027. gadam ietvaros. Latviešu valodas kursus pārvietotajām Ukrainas personām finansē no valsts budžeta un īsteno

⁴³ <https://www.esfondi.lv/en/about-eu-funds/news/academy-of-justice-will-be-opened-on-january-1-2025>

⁴⁴ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/patveruma-mekletaju-statistika-lidz-2023-gadam>

⁴⁵ Directive - 2001/55 - EN - EUR-Lex (europa.eu); Temporary protection - European Commission (europa.eu); Implementing decision - 2022/382 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

⁴⁶ Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums (likumi.lv)

⁴⁷ Pārcelšanās | No Ukrainas uz Latviju (ukraine-latvia.com)

Sabiedrības integrācijas fonds.⁴⁸ *ECRI* informēja, ka 2023. gadā valsts apmaksātos valodasursos piedalījās 5973 ukraiņi. Saskaņā ar varas iestāžu sniegto informāciju šādi kursi bija pieejami arī 2024. gadā.

61. Tomēr saskaņā ar informāciju, kas saņemta no pilsoniskās sabiedrības sarunu partneriem, valodas un integrācijas kursu piedāvājums joprojām nav pietiekams, lai apmierinātu pieprasījumu. Šķiet, ka tas bieži vien attiecas tikai uz intervences pasākumiem projektu formā, kuru ietvaros ir piešķirti dažādi cilvēkresursi un finanšu resursi, tādējādi radot nevienlīdzību šādu pakalpojumu sniegšanā dažādām mērķgrupām. *ECRI* aktīvi mudina varas iestādes ciešā sadarbībā ar pašvaldībām, attiecīgajām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām izstrādāt turpmākus valodas un integrācijas kursus trešo valstu valstspiederīgajiem, bēgļiem, personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss, patvēruma meklētājiem un Ukrainas pārvietotajām personām.⁴⁹
62. Izglītības jomā *ECRI* atzīmē ārvalstu studentu īpatsvara palielināšanās tendenci augstākajā izglītībā Latvijā (aptuveni 14 % no visiem studentiem). 2023./2024. mācību gada sākumā Latvijas augstākās izglītības iestādēs pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās bija uzņemti 10 801 ārvalstu students, neieskaitot tos, kuri ieradās Latvijā dažādu apmaiņas programmu ietvaros (īpaši no Indijas un Uzbekistānas).⁵⁰ Latvijas studentu apvienība (LSA) sadarbībā ar Studentu padomi un Latvijas Universitāti (LU) 2023. gadā veica aptauju, lai noskaidrotu, ar kādu diskrimināciju augstākajā izglītībā saskaras studenti, akadēmiķi un vispārizglītojošais personāls.⁵¹ *ECRI* cer, ka šīs aptaujas rezultāti būs plaši pieejami un ka varas iestādes veiks piemērotus pasākumus, lai risinātu visus ārvalstu studentu un mazākumtautību studentu integrācijas un iekļaušanas jautājumus.
63. Nodarbinātības jomā Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvā atbalsta pasākumus bezdarbniekiem un darba meklētājiem ar bēgļa statusu vai citām personām, kuras gūst labumu no starptautiskās aizsardzības un kuras ir reģistrētas aģentūrā. No 2016. līdz 2023. gadam kopumā aģentūrā kā bezdarbnieki reģistrējās 418 bēgļi un citas personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība (161 sieviete un 257 vīrieši). Attiecībā uz ukraiņiem no 2022. gada marta līdz 2024. gada februārim aģentūrā kopumā reģistrēti 26 626 Ukrainas pilsoņi. Bezdarbnieka vai darba meklētāja statusu piešķir 7994 personām, un dažādos aktīvajos nodarbinātības pasākumos ir piedalījušās 2995 personas. 2023. gadā darbu galā atrada 1943 Ukrainas pilsoņi (bezdarbnieki un darba meklētāji, kas meklēja atbalstu).
64. *ECRI* iesaka varas iestādēm turpināt centienus atbalstīt trešo valstu valstspiederīgos bezdarbniekus, bēgļus un citas personas, kurām nepieciešama starptautiska vai pagaidu aizsardzība, integrējoties darba tirgū.

B. Romi

65. Romi Latvijā ir salīdzinoši neliela kopiena, un saskaņā ar oficiālo statistiku 2024. gadā Latvijā bija 4630 romu tautības cilvēki.⁵² *ECRI* norāda, ka saskaņā ar 2022. gadā tiesībsarga veikto pētījumu "Romu situācija Latvijā"⁵³ romu iekļaušana izglītībā un nodarbinātībā joprojām ir viena no galvenajām problēmjomām.
66. Izglītības jomā ir novērotas dažas tendences, reaģējot uz *ECRI* un citu Eiropas Padomes struktūru ilgstošajām bažām. Ceturtajā atzinumā Eiropas Padomes

⁴⁸ [Mājaslapa | Sabiedrības integrācijas fonds](#)

⁴⁹ Šajā sakarā var atsaukties arī uz *ECRI* [paziņojumu](#) par Krievijas Federācijas agresijas pret Ukrainu sekām, kas pieņemts 88. plenārsēdē, no 2022. gada 29. Marta līdz 1. aprīlim).

⁵⁰ [How to help foreign students stay in Latvia? / Article \(ism.lv\)](#)

⁵¹ [Aicina paust viedokli par diskrimināciju augstākās izglītības iestādēs Latvijā \(lu.lv\)](#). Šajā sakarā skat. arī šī ziņojuma II sadaļu.

⁵² Oficiālās statistikas portāls, [Iedzīvotāji pēc tautības gada sākumā 1935 - 2024 PxWeb \(stat.gov.lv\)](#)

⁵³ https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/07/romu_situacija_latvija_2022_1648646871.pdf

Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību Konsultatīvā komiteja (ACFC) norādīja uz varas iestāžu pāreju uz iekļaujošu izglītību, kas, paredzams, sniegs pozitīvu ietekmi un būtiski samazinās romu bērnu skaitu, kuri apmeklē speciālās skolas. Tomēr saskaņā ar ACFC informāciju joprojām trūkst datu par to romu bērnu īpatsvaru, kuriem diagnosticētas speciālās izglītības vajadzības, un par atbalsta veidu, kas viņiem sniegts vispārējās izglītības ietvaros, kā arī par nepietiekamu uzraudzību attiecībā uz romu bērnu uzņemšanu un sekmēm skolās.⁵⁴ ECRI vizītes laikā 2024. gada jūnijā atklājās, ka romu starpnieku un palīgskolotāju skaits skolās joprojām ir nepietiekams.⁵⁵

67. Nodarbinātības jomā pēc varas iestāžu saņemtās informācijas romu bezdarbnieku skaits pakāpeniski samazinājās 2022. gadā un 2023. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem (piemēram, 608 romu bezdarbnieki 2021. gadā, 524 – 2022. gadā un 478 – 2023. gadā). Nodarbinātības valsts aģentūra 2022. gadā uzsāka jaunu mācību programmu, lai uzlabotu lasītprasmi bezdarbnieku vidū, tostarp romu vidū. Tomēr programmu neīstenoja mazā pieprasījuma dēļ. ECRI aicina varas iestādes pastiprināt centienus piedāvāt profesionālo apmācību un prasmju attīstības pasākumus romu bezdarbniekiem un padarīt šādas programmas pievilcīgas romiem un pielāgotas viņu vajadzībām.
68. Veselības aprūpes un mājokļu jomā ECRI atzīmē arī nesenos ACFC slēdzienus par konkrētām problēmām, ar kurām saskaras romi, un attiecīgo datu un analīzes par romu, tostarp romu sievietēm, stāvokli, nepieciešamību.⁵⁶
69. Politikas veidošanas jomā ECRI uzzināja, ka Kultūras ministrijas paspārnē strādājošā Konsultatīvā padome romu līdzdalības veicināšanai ir iesaistīta politikas plānošanas procesos. Pašlaik tās sastāvā ir seši pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, un tā tiekas trīs reizes gadā.
70. Kultūras ministrija īsteno projektu ar nosaukumu “Latvijas romu platforma”. Projekta septītais posms, kas sākas 2023. gada septembrī, jāpabeidz 2025. gada 31. maijā.⁵⁷ Tā galvenie pasākumi ietver atbalsta pakalpojumus ar romu starpnieku palīdzību un viņu regulāru apmācību, kā arī īpašus pasākumus romu jauniešiem un sievietēm.
71. 2023. gadā Kultūras ministrija izveidoja darba grupu, lai izstrādātu Plānu romu stratēģiskā ietvara pasākumu īstenošanai 2024.–2027. gadam. Šajā darba grupā ietilpst Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Ekonomikas ministrija, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra, Nodarbinātības valsts aģentūra, Tiesībsarga biroja, Latvijas Pašvaldību savienības, Sabiedrības integrācijas fonda pārstāvji un romu atbalstam strādājošo romu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji.
72. 2024. gada sākumā minēto plānu nodeva sabiedriskajai apspriešanai. Pēc tam to iesniedza iestāžu izvērtēšanai un maijā pieņemšanai Ministru kabinetā. Viens no tā mērķiem ir veicināt romu līdzdalību dažādās sabiedriskās dzīves jomās, jo īpaši izglītībā, nodarbinātībā, veselībā, mājokļos un kultūrā. Kopumā tas ietver 21 aktivitāti. To īstenošanai 2024. gadā paredzēts kopējais finansējums 317 634 eiro, 2025. gadā — 315 154 eiro, bet 2026. gadā — 293 303 eiro apmērā (kā arī 560 000 eiro gadā kā papildus nepieciešamais finansējums no 2025. gada).
73. ECRI iesaka varas iestādēm sadarbībā ar pašvaldībām, tiesībsargu, romu kopienas pārstāvjiem un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām cieši uzraudzīt un nodrošināt Plāna romu stratēģiskā ietvara pasākumu īstenošanai

⁵⁴ ACFC (2024), [Fourth Opinion on Latvia](#), §10; ECRI (2019), Fifth report on Latvia, §69.

⁵⁵ Vizītes laikā visā valstī bija tikai septiņi romu starpnieki un viens palīgskolotājs. Šajā sakarā skat. ECRI piektā cikla ziņojumu par Latviju, 68. punkts.

⁵⁶ ACFC (2024), [Fourth Opinion on Latvia](#), §191-192.

⁵⁷ [Latvijas romu platforma VII | Kultūras ministrija \(km.gov.lv\)](#)

2024. –2027. gadam īstenošanas regulāru novērtējumu un vajadzības gadījumā pārformulēt visus projekta parametrus un mērķus, lai sasniegtu gaidīto rezultātu, jo īpaši izglītības, nodarbinātības, mājokļu un veselības jomā. Šajā sakarā iestādēm būtu pienācīgi jāņem vērā Eiropas Padomes Ministru komitejas lēmums CM/Rec (2024)1 par romu un klejotāju tautu sieviešu un meiteņu līdztiesību.

74. Klātienes vizītes laikā Jelgavas sabiedriskajā centrā *ECRI* delegācija no kādas romu apvienības uzzināja par interesantu pieredzi – “TOY rotaļlietu centrs – bibliotēka”, kurā īpašu uzmanību pievērš romu bērniem. Iniciatīva sākotnēji ietvēra publiskas telpas izveidi, kurā romu bērni varētu spēlēties ar daudzām un dažādām rotaļlietām, kuru vēlāk paplašināja, iekļaujot visus bērnus, ar kuriem strādā dažādas sabiedriskajā centrā ietilpstošas pilsoniskās sabiedrības organizācijas (piemēram, Poļu savienība, Ukrainas kultūras asociācija un Bēgļu centrs). Šī iniciatīva deva iespēju dažāda vecuma bērniem, sākot no pašiem mazākajiem līdz pat skolēniem, kā arī bērniem no dažādām sociālajām un etniskajām grupām spēlēties kopā, kā arī mācīties un runāt vairākās valodās. Tas arī ļāvis viņu ģimenēm iepazīt citam citu un regulāri mijiedarboties, atvēlot sabiedriskajam centram integrācijas un iekļaušanas vietas lomu. *ECRI* šādu iniciatīvu uzskata par **labu praksi**.

C. Etniskie krievi

75. Saskaņā ar oficiālo statistiku etniskie krievi Latvijā ir 24 % no visiem iedzīvotājiem, tādējādi veidojot lielāko etnisko grupu valstī pēc latviešiem (63 %).⁵⁸ Etnisko krievu vidū 67 % ir Latvijas pilsonība.⁵⁹ Šī ziņojuma IV sadaļā ir minēta Krievijas Federācijas pilsoņu un Latvijā dzīvojošo krievu “nepilsoņu” specifiskā situācija. *ECRI* vizītes laikā Latvijā krievu kopienas pārstāvji dalījās bažās par krievu skolēnu stāvokli skolās, īpaši saistībā ar Krievijas agresīvo karu pret Ukrainu no 2022. gada februāra. Šīs bažas galvenokārt bija saistītas ar pakāpenisku atteikšanos no mācībām krievu valodā skolās līdz 2025. gadam. Ņemot to vērā, *ECRI* atgādina, ka šis jautājums pārsniedz *ECRI* pilnvaras, un atsaucas uz attiecīgo Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru un *ACFC* darbu.⁶⁰
76. No *ECRI* vizītes laikā Latvijā iegūtās informācijas arī izrietēja, ka pēdējā laikā ir aktīvi mainīti nosaukumi ielām un likvidēti pieminekļi, kas saistīti ar padomju laikiem.⁶¹ Šādas darbības esot izraisījušas debates un domstarpības sabiedrībā. *ECRI* aicina attiecīgās varas iestādes nodrošināt, lai visi pasākumi kultūras jomā ņemtu vērā ar etniskās krievu minoritātes pārstāvju integrāciju un iekļaušanu Latvijas sabiedrībā saistītos apsvērumus.

IV. LATVIJAI SPECIFISKAS TĒMAS

A. “Nepilsoņi”⁶²

77. 2019. gada 17. oktobrī Saeima pieņēma likumu “Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem”. Saskaņā ar šo likumu no 2020. gada 1. janvāra visiem Latvijā dzimušajiem “nepilsoņu” bērniem automātiski piešķir Latvijas pilsonību, ja vien bērna vecāki savam bērnam neizvēlas citas valsts pilsonību vai ja vien bērns nav citas valsts pilsonis. Līdz ar šā likuma stāšanos spēkā izbeigta “nepilsoņa” statusa piešķiršana jaundzimušajiem bērniem Latvijā, iezīmējot pozitīvu virzību uz labāku integrāciju un šīs iedzīvotāju kategorijas likvidēšanu

⁵⁸ [Latvijas statistikas gadagrāmata, 2023 | Oficiālās statistikas portāls](#)

⁵⁹ [Sabiedrības integrācija Latvijā | Ārlietu ministrija \(mfa.gov.lv\)](#)

⁶⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-235015>; *ACFC* (2024), [Fourth Opinion](#) on Latvia, §176.

⁶¹ Skat., piemēram, [Maskavas and several other streets in Riga to be renamed - Baltic News Network \(bnn-news.com\)](#)

⁶² Nepilsoņi ir īpaša personu kategorija, kuri ir bijuši PSRS pilsoņi, 1991. gada 1. jūlijā bija pastāvīgie iedzīvotāji Latvijā un kuriem pēc Latvijas varas iestāžu ziņām nav nevienas citas valsts pilsonības. Termins “nepilsoņi” neattiecas uz ārvalstniekiem.

ilgtermiņā, kā to paredzējušas varas iestādes. Tādējādi *ECRI* uzskata, ka tās iepriekšējie ieteikumi šajā jautājumā ir īstenoti.⁶³

78. Pēc oficiālās statistikas 2024. gadā bija 169 276 Latvijas “nepilsoņi”,⁶⁴ kas galvenokārt bija etniskie krievi, baltkrievi un ukraiņi. Kopš Krievijas agresīvā kara pret Ukrainu naturalizācijas pieteikumu skaits ir būtiski pieaudzis (2021. gadā — 562, 2022. gadā — 1175; 2023. gadā — 1280).⁶⁵ Tomēr daudzi pieteikumu iesniedzēji nevar nolikt latviešu valodas un vēstures eksāmenu.⁶⁶ Pēc varas iestāžu informācijas Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā 2021. gadā ieguva 75 personas, 2022. gadā — 183, bet 2023. gadā — 156 personas.
79. Lai veicinātu sabiedrības izpratni par naturalizācijas procesu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde organizē “Informācijas dienas”, kuru ietvaros interesentus informē par Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas kārtībā un viņiem ir iespēja pārbaudīt savu latviešu valodas prasmi un cita starpā arī Latvijas vēstures un kultūras pamatus bezmaksas izmēģinājuma pārbaudījumā. *ECRI* aktīvi mudina varas iestādes pastiprināt “nepilsoņu” naturalizācijas centienu veicināšanu un atvieglošanu, izmantojot izpratnes veicināšanas un informēšanas kampaņas.

B. Valsts valodas eksāmens Latvijā dzīvojošajiem Krievijas Federācijas pilsoņiem

80. Saskaņā ar varas iestāžu sniegto informāciju, ņemot vērā 2022. gada 23. septembra grozījumus Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktā, laikā no 2023. gada aprīļa līdz novembrim tika organizētas latviešu valodas prasmes pārbaudes Krievijas Federācijas pilsoņiem, kuri pirms Krievijas pilsonības iegūšanas a) bija Latvijas pilsoņi vai Latvijas nepilsoņi, b) uzturas Latvijā ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju (PUA) un c) kuru PUA iegūšanai nepieciešams dokuments, kas apliecina viņu valsts valodas zināšanas⁶⁷. Tas kopumā skāra 17 865 personas.
81. Satversmes tiesa 2024. gada februāra spriedumā atzina, ka grozījums Imigrācijas likumā, kas skar Krievijas Federācijas pilsoņus, atbilst Satversmei.⁶⁸ *ECRI* informēja, ka no 2024. gada jūnija latviešu valodas prasmes pārbaudes kārtoja 11 861 cilvēks un nokārtoja 54 %.
82. Līdz ar to ir radušies nopietni jautājumi par Krievijas Federācijas pilsoņu likteni, kuri savu uzturēšanos nelegalizē.⁶⁹ Pēc varas iestāžu domām tiem, kas neizturēja valodas eksāmenu, deva divus gadus, lai atkārtoti kārtotu pārbaudījumu. Taču *ECRI* vizītes laikā 2024. gada jūnijā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde Krievijas Federācijas pilsoņiem saistībā ar Imigrācijas likuma grozījumiem jau izsniedza 57 paziņojumus izraidīšanu no Latvijas.
83. *ECRI* apzinās, ka pastāv daži izņēmumi attiecībā uz valodas prasmes pārbaudes pienākumiem (piemēram, šāda pienākuma nav cilvēkiem, kas vecāki par 75 gadiem) un ka varas iestādes cenšas pēc iespējas piemērot individuālu pieeju, lai ņemtu vērā konkrētus individuālus apstākļus. Tomēr *ECRI* uzskata, ka tas joprojām ir sarežģīts un problemātisks process visām iesaistītajām personām un

⁶³ <https://rm.coe.int/lat-ifu-v-2021-26-eng/1680a401bc>

⁶⁴ [Iedzīvotāji pēc valstiskās piederības gada sākumā – Valstiskā piederība un laika periods. PxWeb \(stat.gov.lv\)](#)

⁶⁵ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/naturalizacija>

⁶⁶ European Network on Statelessness (2024), ENS Statelessness Index Survey 2023: Latvia, [Latvia | Statelessness Index](#).

⁶⁷ Vismaz A2 līmenis saskaņā ar Eiropas vienoto valodu prasmes līmeņa noteikšanas sistēmu (CEFR).

⁶⁸ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/jaunums/satversmes-tiesas-spriedums-atzist-grozijumus-imigrācijas-likuma-par-atbilstošiem>

⁶⁹ Amnesty International (April 2024), The State of the World's Human Rights, p. 236: [The State of the World's Human Rights: April 2024 - Amnesty International](#)

kopumā tas var arī pastiprināt sabiedrības negatīvo noskaņojumu pret krieviem kopumā.⁷⁰

84. *ECRI* arī norāda, ka 2023. gada maijā Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP)⁷¹ vietējam ziņu portālam piemēroja 8500 eiro naudas sodu par iespējamu vārda “deportācija”⁷² ļaunprātīgu izmantošanu, atsaucoties uz Krievijas pilsoņu izraidīšanu no Latvijas, ja viņi neizpildīs valsts valodas prasmes prasību.⁷³ Mediju ētikas padome kritizēja NEPLP lēmumu.⁷⁴

85. *ECRI* iesaka varas iestādēm nodrošināt, lai valstī dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu uzturēšanās legalizēšanai nepieciešamās valsts valodas prasmes pārbaudes organizētu, pienācīgi ņemot vērā individuālos apstākļus un vajadzības gadījumā sniedzot atbalstu, kā arī atturoties no negatīva noskaņojuma uzskurināšanas pret etniskajiem krieviem Latvijā un veicinot integrāciju un iekļaušanos.

C. Jehovas liecinieku stāvoklis

86. Pašlaik Latvijā nav oficiālu ierobežojumu, kas traucētu Jehovas liecinieku, kas veido 30 reģistrētas draudzes (kopā ap 2100 cilvēku), reliģisko darbību. Viņi var celt dievnamus, rīkot lielas sanāksmes un apliecināt savu ticību citos veidos. Vienlaikus valsts vizītes laikā Jehovas liecinieku pārstāvji *ECRI* delegācijai pauda dažādas bažas.
87. *ECRI* informēja, ka vietējais ziņu portāls publicējis virkni rakstu, kuros ziņots par Jehovas liecinieku locekļiem un amatpersonām izvirzītajām apsūdzībām, tostarp apsūdzībām pedofilijā, bērnu ļaunprātīgā izmantošanā, vardarbībā ģimenē, informācijas sagrozīšanā un informācijas par šādiem noziegumiem slēpšanā. Pēc šādu apsūdzību publiskošanas Ģenerālprokuratūra 2022. gada 30. martā izplatīja paziņojumu presei⁷⁵, kurā norādīja, ka Jehovas liecinieku darbība var būt pretrunā ar Latvijas Satversmi un ka tā sākusī izmeklēšanu. Vizītes laikā pret nevienu no Jehovas liecinieku locekli nebija izvirzītas kriminālapsūdzības. Tomēr *ECRI* pauž bažas, ka tas var novest pie reliģiskas neiecietības un naida noziegumiem pret Jehovas lieciniekiem.
88. Runājot par uz pārliecību balstītu atteikšanos, Jehovas liecinieki atkārtoti apliecināja gatavību pildīt patiesi alternatīvu valsts aizsardzības civilo dienestu militārā dienesta vietā. Viņi norāda, ka šādas iespējas Latvijā pašlaik nepastāv, jo Valsts aizsardzības dienesta likums paredz, ka alternatīvais civilais dienests jāveic Aizsardzības ministrijas paspārnē. Jehovas liecinieki, ar kuriem *ECRI* delegācija tikās valsts vizītes laikā, atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi⁷⁶ un apgalvoja, ka esošais alternatīvais dienests Latvijā nav pietiekami nodalīts no militārā dienesta un tādējādi nav īsts alternatīvais civilais dienests. Kā liecina no varas iestādēm saņemtā informācija, pirmais obligātais iesaukums notika 2024. gadā (līdz tam iesaukums bija tikai brīvprātīgs). Ir saņemts tikai viens iesniegums civilajam dienestam, kuru pēc tam apstiprināja ar speciālās komisijas

⁷⁰ Skat., piemēram: [Krievu valodas vide Latvijā ir apdraudējums valsts drošībai \(retv.lv\)](#); [Filips Rajevskis: Šoreiz krievu valoda ir vainīga, tas ir ierocis - Preses klubs - RīgaTV24 - XTV](#)

⁷¹ [Sākums | Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome \(neplp.lv\)](#)

⁷² Vārds “deportācija” ir cieši saistīts ar Baltijas tautu masveida deportācijām uz Gulaga nometnēm, kuras 1941. un 1949. gadā veica padomju režīms.

⁷³ [Media watchdog fines news portal for alleged word misuse / Article \(ism.lv\)](#)

⁷⁴ [Liberties Rule Of Law Report 2024 FULL.pdf \(dq4n3btxm8c9.cloudfront.net\)](#), p.421-422.

⁷⁵ [LRP \(prokuratūra.lv\)](#)

⁷⁶ Skatīt jo īpaši tiesas 2022. gada 7. jūnija spriedumu (2022. gada 9. septembra galīgais spriedums) lietā [Teliatnikov pret Lietuvu](#) (pieteikums Nr. 51914/19).

lēmumu, t.i., militāro dienestu aizstāja ar civilo dienestu kādā no Aizsardzības ministrijas padotībā esošajām iestādēm.⁷⁷

89. Jehovas lieciniekiem Latvijā ir arī neskaidrības par valsts aizsardzības civilo dienestu un valsts aizsardzības mācību, kas no 2024. gada 1. septembra ir obligāts mācību priekšmets visiem 10. un 11. klašu skolēniem vispārizglītojošās skolās un arodskolu skolēniem otrajā un trešajā gadā.
90. Saskaņā ar varas iestāžu sniegto informāciju 2024. gada 6. novembrī notika tikšanās ar Jehovas lieciniekiem. *ECRI* to uzskata par darbu pareizajā virzienā un aicina varas iestādes rīkot regulāras konsultatīvas sanāksmes ar Jehovas lieciniekiem un citām reliģiskajām kopienām, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar uz pārliecību balstītu atteikšanos.

⁷⁷ Šajā sakarā varas iestādes vērsa *ECRI* uzmanību tam, ka sistēmas, kas ļauj iesaucamajiem pildīt alternatīvo dienestu citu ministriju padotībā esošajās iestādēs, nevis Aizsardzības ministrijā, uzturēšana ir saistīta ar augstām izmaksām un sagatavošanās darbiem, kas prasītu citu ministriju politisko gribu un piekrišanu.

STARPPOSMA TURPMĀKIE IETEIKUMI

ECRI lūdz Latvijas varas iestādes prioritārā kārtā īstenot šādus divus konkrētus ieteikumus:

- (§ 11) *ECRI* iesaka iestādēm izveidot valsts mēroga uzraudzības sistēmu rasistiskiem un pret LGBTI vēršiem incidentiem skolās, tostarp izmantojot atbilstošu datu apkopošanu, ņemot vērā iedvesmu no *ECRI* Vispārējās politikas rekomendācijas Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību.
- (§ 38) *ECRI* iesaka varas iestādēm izveidot starpiestāžu darba grupu, kuras uzdevums būtu pārraudzīt naida runu un naida noziegumus, īpašu uzsvaru liekot uz rasistiskiem un pret LGBTI vēršiem naida runas un naida nozieguma veidiem. Šajā grupā būtu jāiekļauj attiecīgo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tiesībsarga pārstāvji, ievērojot iestādes neatkarību. Tai būtu arī efektīvi jāizmanto *ECRI* attiecīgās vispārējās politikas rekomendācijas un citi Eiropas Padomes instrumenti, piemēram, Ministru komitejas lēmums CM/Rec(2022)16 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas lēmums CMRec (2024)4 par naida noziegumu apkarošanu.

Šo divu ieteikumu starpposma pārbaudes procesu *ECRI* veiks ne vēlāk kā divus gadus pēc šā ziņojuma publicēšanas.

IETEIKUMU SARAKSTS

Ieteikuma atrašanās vieta ziņojuma tekstā ir norādīta iekavās.

1. (§ 7) ECRI iesaka iestādēm pārskatīt vadlīnijas, kas sniegtas skolotājiem, un citus attiecīgus mācību materiālus, kuri saistīti ar ētiku un pilsonisko izglītību, un svītrot visas atsauces, kas var veicināt aizspriedumus, stereotipus vai diskrimināciju, ņemot vērā tās Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību un tās Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret LGBTI personām novēršanu un apkarošanu.
2. (§11)ECRI iesaka iestādēm prioritārā kārtībā izveidot valsts mēroga uzraudzības sistēmu rasistiskiem un pret LGBTI vēršiem incidentiem skolās, tostarp izmantojot atbilstošu datu apkopošanu, smeloties iedvesmu no ECRI Vispārējās politikas rekomendācijas Nr. 10 par rasisma un diskriminācijas apkarošanu skolu izglītībā un ar tās palīdzību.
3. (§ 15) ECRI iesaka varas iestādēm nodrošināt, ka sociālās un humanitārās palīdzības sniegšana migrantiem, kas nelegāli atrodas valstī, nav kriminalizēta visās publisko un privāto pakalpojumu jomās. Šajā sakarā iestādēm būtu pienācīgi jāņem vērā ECRI Vispārējā politikas rekomendācija Nr. 16 par nelegālo migrantu aizsardzību pret diskrimināciju.
4. (§ 21) ECRI iesaka varas iestādēm i) izveidot pastāvīgu LGBTI līdztiesības darba grupu, kas satuvina attiecīgo valdības dienestu un iestāžu pārstāvjus un pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, kuri pārstāv LGBTI kopienas vai strādā to atbalstam, un, ii) pamatojoties uz attiecīgās darba grupas priekšlikumiem, izstrādāt un pieņemt detalizēta LGBTI līdztiesības stratēģiju un/vai rīcības plānu ar tā īstenošanai piemērotu budžetu.
5. (§ 23) ECRI iesaka varas iestādēm iesniegt skaidrus tiesību aktu priekšlikumus, kuru mērķis ir nodrošināt ātru, pārredzamu un pieejamu procesu, ar kura palīdzību cilvēki var panākt juridisku dzimumu atzīšanu, ņemot vērā Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret LGBTI personām novēršanu un apkarošanu. Ja nepieciešams, jālūdz Eiropas Padomes palīdzība.
6. (§ 25) ECRI iesaka varas iestādēm veikt neatkarīgu pētījumu par starpdzimuma personām valstī, lai uzzinātu par viņu situāciju un apmierinātu viņu vajadzības.
7. (§ 28) ECRI iesaka varas iestādēm rīkoties, lai nodrošinātu seksuālās orientācijas, dzimuma identitātes un dzimumpazīmju tiešu iekļaušanu krimināltiesību aktos attiecībā uz naida runu un naida noziegumiem, ņemot vērā ECRI Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 17 par neiecietības un diskriminācijas pret LGBTI personām novēršanu un apkarošanu, Ministru komitejas Ieteikumu CM/Rec(2022)16 dalībvalstīm par naida runas apkarošanu un Ieteikumu CM/Rec (2024)4 par naida noziegumu apkarošanu.
8. (§ 38) ECRI iesaka varas iestādēm prioritārā kārtā izveidot starpiestāžu darba grupu, kuras uzdevums būtu pārraudzīt naida runu un naida noziegumus, īpašu uzsvaru liekot uz rasistiskiem un pret LGBTI vēršiem naida runas un naida nozieguma veidiem. Šajā grupā būtu jāiekļauj attiecīgo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tiesībsarga pārstāvji, ievērojot iestādes neatkarību. Tai būtu arī efektīvi jāizmanto ECRI attiecīgās vispārējās politikas rekomendācijas un citi Eiropas Padomes instrumenti, piemēram, Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec(2022)16 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas Ieteikums CMRec (2024)4 par naida noziegumu apkarošanu.
9. (§ 42) ECRI iesaka varas iestādēm mudināt sabiedrības pārstāvjus, piemēram, augsta līmeņa amatpersonas, politiķus un reliģiskos, ekonomiskos un sabiedrības līderus, nekavējoties, nepārprotami un publiski paust nostāju pret rasistisku un pret LGBTI vērstu naida runu un reaģēt uz jebkuru šādu izpaušmi ar spēcīgiem pret

naida runu vērstiem vēstījumiem, kā arī ar alternatīvu runu. To darot, pienācīgi jāņem vērā ECRI Vispārējās politikas rekomendāciju Nr. 15 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas ieteikums CM/Rec (2022) 16 par naida runas apkarošanu.

10. (§ 45) ECRI iesaka varas iestādēm izstrādāt izpratnes veidošanas pasākumus attiecībā uz personām un grupām, pret kurām vērsta naida runa, lai informētu tās par savām tiesībām un iespēju saņemt kompensāciju kriminālprocesā un citos tiesas procesos, un nodrošināt, tostarp vajadzības gadījumā ar tiesību aktiem, ka visas personas, kas ziņo par naida runu, ir aizsargātas pret jebkādu negatīvu izturēšanos vai sekām, kas izriet no šādas ziņošanas vai sūdzības, un ka vainīgajām personām piemēro sodu atkārtotas viktimizācijas gadījumā, pienācīgi ņemot vērā attiecīgos principus un pamatnostādnes, kas ietvertas ECRI Vispārējās politikas rekomendācijā Nr. 15 par naida runas apkarošanu un Ministru komitejas ieteikumā CM/Rec (2022) 16 par naida runas apkarošanu.
11. (§ 47) ECRI iesaka varas iestādēm, neiejaucoties plašsaziņas līdzekļu neatkarībā, veicināt un atbalstīt žurnālistu un citu plašsaziņas līdzekļu pārstāvju sākotnējās un turpmākās apmācības, lai tie iemācītos atpazīt naida runu, ziņot par to un reaģēt uz to, kā arī izvairīties no tās izmantošanas un izplatīšanas, ņemot vērā Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikumu CM/Rec (2022)16 par naida runas apkarošanu.
12. (§ 56) ECRI iesaka varas iestādēm ciešā sadarbībā ar Valsts policijas koledžu un topošo Tieslietu akadēmiju turpināt centienus attīstīt praktiskas mācības un spēju papilināšanas pasākumus policistiem un citiem krimināltiesību dalībniekiem, lai apkarotu naida noziegumus, tostarp naida runu krimināllietās.
13. (§ 64) ECRI iesaka varas iestādēm turpināt centienus atbalstīt trešo valstu valstspiederīgos bezdarbniekus, bēgļus un citas personas, kurām nepieciešama starptautiska vai pagaidu aizsardzība, integrējoties darba tirgū.
14. (§ 73) ECRI iesaka varas iestādēm sadarbībā ar pašvaldībām, tiesībsargu, romu kopienas pārstāvjiem un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām cieši uzraudzīt un nodrošināt Plāna romu stratēģiskā ietvara pasākumu īstenošanai 2024. –2027. gadam īstenošanas regulāru novērtējumu un vajadzības gadījumā pārformulēt visus projekta parametrus un mērķus, lai sasniegtu gaidīto rezultātu, jo īpaši izglītības, nodarbinātības, mājokļu un veselības jomā. Šajā sakarā iestādēm būtu pienācīgi jāņem vērā Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikums CM/Rec (2024)1 par romu un klejotāju tautu sieviešu un meiteņu līdztiesību.
15. (§ 85) ECRI iesaka varas iestādēm nodrošināt, lai valstī dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu uzturēšanās legalizēšanai nepieciešamās valsts valodas prasmes pārbaudes organizētu, pienācīgi ņemot vērā individuālos apstākļus un vajadzības gadījumā sniedzot atbalstu, kā arī atturoties no negatīva noskaņojuma uzkurināšanas pret etniskajiem krieviņiem Latvijā un veicinot integrāciju un iekļaušanos.

BIBLIOGRĀFIJA

Šajā bibliogrāfijā norādīti galvenie publicētie avoti, kas izmantoti, pētot situāciju Latvijā. To nevajadzētu uzskatīt par izsmēlošu sarakstu ar visiem informācijas avotiem, kas bija pieejami *ECRI* ziņojuma sagatavošanas laikā.

Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (*ECRI*)

1. ECRI (2021a), Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Latvia subject to interim follow-up, CRI(2021)26.
2. ECRI (2019), Fifth report on Latvia, CRI(2019)1.
3. ECRI (2015), Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Latvia subject to interim follow-up, CRI(2015)5.
4. ECRI (2012), Fourth report on Latvia, CRI(2012)3.
5. ECRI (2008), Third report on Latvia, CRI(2008)2.
6. ECRI (2002), Second report on Latvia, CRI(2002)21.
7. ECRI (1999), Report on Latvia, CRI(99)8.
8. ECRI (1996), [General Policy Recommendation No. 1](#): Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, CRI(96)43.
9. ECRI (2018), [General Policy Recommendation No. 2 \(revised\)](#): Equality bodies to combat racism and intolerance at national level, CRI(2018)06.
10. ECRI (1998a), [General Policy Recommendation No. 3](#): Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, CRI(98)29.
11. ECRI (1998b), [General Policy Recommendation No. 4](#): National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims, CRI(98)30.
12. ECRI (2022a), [General Policy Recommendation No. 5 \(revised\)](#): Preventing and combating anti-Muslim racism and discrimination, CRI(2022)6.
13. ECRI (2001), [General Policy Recommendation No. 6](#): Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, CRI(2001)1.
14. ECRI (2003), [General Policy Recommendation No. 7](#): National legislation to combat racism and racial discrimination, CRI(2003)8rev, as amended in 2017.
15. ECRI (2004), [General Policy Recommendation No.8](#): Combating racism while fighting terrorism, CRI(2004)26.
16. ECRI (2021b), [General Policy Recommendation No. 9 \(revised\)](#): Preventing and Combating Antisemitism, CRI(2021)28.
17. ECRI (2007a), [General Policy Recommendation No.10](#): Combating racism and racial discrimination in and through school education, CRI(2007)6.
18. ECRI (2007b), [General Policy Recommendation No.11](#): Combating racism and racial discrimination in policing, CRI(2007)39.
19. ECRI (2009), [General Policy Recommendation No. 12](#): Combating racism and racial discrimination in the field of sport, CRI(2009)5.
20. ECRI (2011), [General Policy Recommendation No.13](#): Combating antigypsyism and discrimination against Roma, CRI(2011)37rev, as amended in 2020.
21. ECRI (2012), [General Policy Recommendation No. 14](#): Combating racism and racial discrimination in employment, 2012, CRI(2012)48.
22. ECRI (2016a), [General Policy Recommendation No. 15](#): Combating Hate Speech, CRI(2016)15.
23. ECRI (2016b), [General Policy Recommendation No. 16](#): Safeguarding irregularly present migrants from discrimination, CRI(2016)16.
24. ECRI (2023) [General Policy Recommendation No. 17](#): Preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons.
25. ECRI (2022b), [Statement](#) of the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) on the consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine (adopted at its 88th plenary meeting, 29 March-1 April 2022).
26. ECRI (2022c), [ECRI Glossary](#).

Other sources (listed in alphabetical order)

27. Alūksne (2024, March 25), [Valsts robežsardze aicina informēt par nepazīstamām personām - Alūksnes novads](#).
28. Amnesty International (2024, April), [The State of the World's Human Rights: April 2024 - Amnesty International](#).
29. Baltic News Network (2024, February 22), [Maskavas and several other streets in Riga to be renamed - Baltic News Network \(bnn-news.com\)](#).
30. [Baltic News Network \(2023, June 1\) Latvian State Police checks ex-MEP Mamikin's homophobic post about Rinkēvičs - Baltic News Network \(bnn-news.com\)](#).
31. Bronitskaya, E. and others (2024), [Migrants' deaths at the European Union-Belarusian Border, Fundacija Ocalenie, Warszawa, ENG No-Safe-Passage.-Migrants-deaths-at-the-European-Union-Belarusian-border-2.pdf \(gribupalidzetbegliem.lv\)](#).
32. Civil Liberties Union for Europe (2024); Liberties Rule of Law Report 2024, [Liberties Rule Of Law Report 2024 FULL.pdf \(dq4n3btxm8c9.cloudfront.net\)](#).
33. Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ACFC) (2024), [Fourth Opinion](#) on Latvia, ACFC/OP/IV(2023)1.
34. Council of Europe, Committee of Ministers (2022), Recommendation CM/Rec(2022)16 on combating hate speech.
35. Council of Europe, Commissioner for Human Rights (2011), Discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in Europe, 2nd edition.
36. Council of Europe, Committee of Ministers (2010), Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity.
37. Equinet, [Ombudsman's Office of the Republic of Latvia – Equinet \(equineteurope.org\)](#).
38. Esfondi.lv (2023, April 17), Academy of Justice will be opened on January 1, 2025, <https://www.esfondi.lv/en/about-eu-funds/news/academy-of-justice-will-be-opened-on-january-1-2025>.
39. European Network on Statelessness (2024), ENS Statelessness Index Survey 2023: Latvia, [Latvia | Statelessness Index](#).
40. European Union, European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs, [Temporary protection - European Commission \(europa.eu\)](#).
41. European Union, European Council (2022, March 4), Council Implementing Decision (EU) 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC and having the effect of introducing temporary protection, [Implementing decision - 2022/382 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).
42. European Union, European Council (2001, July 20), Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, [Directive - 2001/55 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).
43. European Union, European Council (2024, May 7), [Council Directive \(EU\) 2024/1499](#) on standards for equality bodies in the field of equal treatment between persons irrespective of their racial or ethnic origin, equal treatment in matters of employment and occupation between persons irrespective of their religion or belief, disability, age or sexual orientation, equal treatment between women and men in matters of social security and in the access to and supply of goods and services, and amending Directives 2000/43/EC and 2004/113/EC.
44. Finanšu ministrija (2024, February 19), [05. Tiesībsarga birojs / 2024.gads | Finanšu ministrija \(fm.gov.lv\)](#).
45. Iekšlietu [Ministrija](#) (2022), [Iekšlietu Nozares Stratēģija 2023.-2027. https://www.iem.gov.lv/lv/media/9988/download?attachment](#).
46. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (2024), [Annual Review 2024 | ILGA-Europe](#).
47. ILGA-Europe (2024), Rainbow Map Latvia, [Latvia - Rainbow Map](#).
48. Kultūras ministrija (2024, March 5), Latvijas romu platforma VII, [Latvijas romu platforma VII | Kultūras ministrija](#).
49. Ilves, A., Freiburger, K. and Dragune, K. (2022), Romu situācija Latvijā 2021/2022, Latvijas Republikas tiesībsargs; https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/07/romu_situacija_latvija_2022_1648646871.pdf.
50. Latvian Centre for Human Rights (2024), Hate speech in Latvia - trends and challenges 2023, available in Latvian [here](#).
51. Latvian Centre for Human Rights (2020), [Results of a survey of foreign students about intolerance in Latvia \(January – February 2019\) | Latvian Centre for Human Rights \(cilvektiesibas.org.lv\)](#).
52. Latvian Media Ethics Council, [Latvijas Mediju ētikas padome - Home \(lmeapadome.lv\)](#).

53. Latvijas Republikas prokuratūra (2022, March 30), Prokuratūra uzsāk kārtējo pārbaudi par reliģiskas organizācijas darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, [LRP](#).
54. LSM+ (2021, August 21), [Pēc ECT sprieduma prokuratūra atjauno lietu par homofobisko uzbrukumu RSU pasniedzējam Hanovam / Raksts \(lsm.lv\)](#).
55. LSM+ (2023, May 23), [Media watchdog fines news portal for alleged word misuse / Article](#).
56. [LSM+ \(2023, June 2\), Human rights activist: Latvian police are getting better with hate crimes / Article \(lsm.lv\)](#).
57. LSM+ (2023, June 26), [Latvian Radio investigates LGBT+ issues in eastern Latvia / Article \(lsm.lv\)](#).
58. LSM+ (2023, October 23), [Large proportion of Latvian school pupils regularly experience bullying / Article](#).
59. LSM+ (2023, November 8), [Partnership law will not solve major issues, says LGBT+ community / Article \(lsm.lv\)](#).
60. LSM+ (2024, January 22), [How to help foreign students stay in Latvia? / Article](#).
61. LSM+ (2024, February 3), [Indian businessman hospitalised by suspected racist attack in Rīga / Article](#).
62. [LSM+ \(2024, February 28\), Activist could face charges for helping migrants / Article \(lsm.lv\)](#).
63. LSM+ (2022, March 17), <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/latvian-pm-karins-russias-isolation-will-continue-as-long-as-putin-remains-in-power.a448306/>.
64. LSM+ (2024, August 24), [Barclay de Tolly statue can stay, decides Rīga / Article](#).
65. Meaning and Practice of Autonomy in Gig-Work, Sociocultural Inquiry in Experience of Wolt and Bolt Delivery Workers in Riga, <https://gigwork.lka.edu.lv/en/>.
66. [Ministru cabinet \(2023, October 23\), Pētījums: vairāk nekā 40% skolēnu saskaras ar sistemātisku vardarbību Latvijas skolās | Ministru kabinets](#).
67. Ministry of Foreign Affairs, Republic of Latvia (2024, September 20), [Society integration in Latvia | Ārlietu ministrija](#).
68. Office of Citizenship and Migration Affairs, Republic of Latvia (2024, February 19), [Constitutional Court ruling on permanent residence permits for citizens of the Russian Federation declares amendments to the Immigration Law compatible with the Constitution of the Republic of Latvia | Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde](#).
69. Official statistics portal, database, [Population by ethnicity at the beginning of year 1935 - 2024. PxWeb](#).
70. Official statistics portal, Official statistics of Latvia (2023, December 20), [Statistical Yearbook of Latvia 2023 | Oficiālās statistikas portāls](#).
71. Official statistics portal, Statistical database, [Usually resident population by citizenship at the beginning of year 2000 - 2024. PxWeb](#).
72. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)/ Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Hate Crime Report – Latvia, accessed on 15 January 2024: [Latvia | HCRW \(osce.org\)](#).
73. Pārresoru koordinācijas centrs (2022, December), Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par iedzīvotāju drošības sajūtu, cenu pieaugumu, Krievijas karu Ukrainā (Quantitative survey of the Latvian population on their sense of security, rising prices, Russia's war in Ukraine), <http://petijumi.mk.gov.lv/node/4084>.
74. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (2024, March 19), [Patvēruma meklētāju statistika | Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde](#).
75. Republic of Latvia, Ombudsman (2024), 2023 Annual Report, available in Latvian: <https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2024/03/2023.-gada-zinojums.pdf> and English: [ombudsman 2023 annual report.pdf \(tiesibsargs.lv\)](#).
76. Republic of Latvia, Ombudsman: <https://www.tiesibsargs.lv/en/about-us/>.
77. Republic of Latvia, Ombudsman (2024), 2023 Annual Report, available in Latvian: <https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2024/03/2023.-gada-zinojums.pdf> and English: [ombudsman 2023 annual report.pdf \(tiesibsargs.lv\)](#).
78. RETV.LV (2023, December 18), [Krievu valodas vide Latvijā ir apdraudējums valsts drošībai](#).
79. Reuters (2023, November 9), [Latvian parliament legalises same-sex partnerships | Reuters](#).
80. Sabiedrības integrācijas fonds (2023), Hate Crimes and Hate Speech. International Standards and Latvian Legal Regulation and Its Application in Practice, EU CALDER project (2023), [Neiecietības novēršanai un apkarošanai Latvijā \(CALDER\) | Sabiedrības integrācijas fonds \(sif.gov.lv\)](#).
81. Ukraine-Latvia.com, Information for Ukrainians coming to Latvia, [Relocation | Ukraine To Latvia \(ukraine-latvia.com\)](#).
82. University of Latvia, Eco-Council (2023, April 26), [Invitation to complete a survey on discrimination in higher education institutions in Latvia](#)

83. XTV (2023, March 24), Filips Rajeviskis: Šoreiz krievu valoda ir vainīga, tas ir ierocis, [Filips Rajeviskis: Šoreiz krievu valoda ir vainīga, tas ir ierocis - Preses klubs - RigaTV24 - XTV.](#)

PIELIKUMS: VALDĪBAS VIEDOKLIS

Šis pielikums neietilpst ECRI analīzē un priekšlikumos par situāciju Latvijā.

ECRI, pamatojoties uz valsti pa valstij procedūru, ziņojuma pirmā projekta tapšanas gaitā iesaistījās konfidenciālā dialogā ar Latvijas varas iestādēm. Daļu no varas iestāžu komentāriem ECRI ir ņēmusi vērā un iestrādājusi šī ziņojuma gala versijā (kurā, ja nav norādīts citādi, ņemti vērā tikai notikumi līdz 2011. gada 20. novembrim, kad tika izskatīts ziņojuma pirmais projekts).

Pamatojoties uz Latvijas varas iestāžu lūgumu, ECRI ziņojuma pielikumā atspoguļoti šādi varas iestāžu paustie viedokļi.

Comments of the Government of Latvia on the European Commission's Against Racism and Intolerance sixth report on Latvia

On 18 March 2025, the European Commission against Racism and Intolerance (hereinafter – ECRI) adopted its sixth-cycle report on Latvia (hereinafter – the Report).

The Government of Latvia (hereinafter the Government) appreciates ECRI's comprehensive work on monitoring the situation of the fight against racism and discrimination (on the grounds of race, ethnic/national origin, colour, citizenship, religion, language, sexual orientation, gender identity, and sex characteristics), as well as xenophobia, antisemitism, and intolerance in Latvia, through ongoing dialogue with the Latvian authorities. The Government thanks ECRI for recognising the progress achieved in various related areas. The Government also undertakes to carefully evaluate ECRI's recommendations.

With regard to the Report, the Government would like to provide additional information and comments on the aspects outlined in this Report and recommendations.

ECRI Recommendation No. 1 (paragraph 7 of the Report) states, that the authorities are suggested to review the guidelines provided to teachers and other relevant teaching material pertaining to ethics and civic education and remove any references that may encourage prejudice, stereotyping or discrimination, in the light of its General Policy Recommendation No. 10 on racism and racial discrimination in and through school education and its General Policy Recommendation No. 17 on preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons.

The goal of the [*Guidelines for the Upbringing of Students and the Procedures for the Evaluation of Information, Teaching Aids, Materials, and Study and Upbringing Methods*](#) is to enable each student to become a decent human being, a moral, capable, and responsible personality in society, to promote the understanding of the student of the values and virtues by facilitating their introduction, to enrich their cultural and historical experience, to strengthen their affiliation and loyalty to the State of Latvia and the Constitution of the Republic of Latvia. The Guidelines are issued pursuant to the [Education Law](#) (Article 14, Paragraphs 38 and 39) and set objectives and standards for civic education and respect for human rights, not advising any discriminatory content in teaching, including regarding the LGBTI equality.

Moreover, in order to ensure compliance with the rules according to the [Education Law](#) (Article 30, Paragraph 3.⁶) the head of an educational institution has the obligation to assess the information received on violence against the person involved in the implementation of the education process, to inform the founder of the educational institution, and to address the situation in the educational institution. The founder of an educational institution after receiving information from the head of the educational institution on violence against the persons involved in the implementation of the education process, is obliged to ensure the assessment of this information and, if necessary, submit it to law enforcement authorities, and also provide support for addressing the situation in the educational institution (Article 29, paragraph 6).

In relation to the ECRI recommendation 2 (Paragraph 11 of the Report) to establish a national monitoring system for racist and anti-LGBTI incidents in schools, including through appropriate data collection, it is important to note that the State Education Quality Service (SEQS) examines complaints about the educational process, including about manifestations of discrimination related to racism and/or directed against LGBTI persons in educational institutions. Complaints to the SEQS can be submitted verbally or in writing, using any available channel. The information provided in the application is verified, requesting explanations from educational institutions or additional information from other institutions, if necessary. After a comprehensive evaluation of the information provided in the application, a response is provided to the applicant.¹ According to the Cabinet of Ministers Regulation No. 325 of 4 June 2024 "Procedures for the Accreditation of General Education and Vocational Education Institutions and the Assessment of the Professional Activities of their Leaders", the SEQS, within the framework of regular assessments of the activities of the educational institution and its head, evaluates various criteria regarding compliance with objectives, high-quality learning, an inclusive environment and good governance, which include, among other things, equality and inclusion, as well as safety and

¹ <https://www.ikvd.gov.lv/lv/pakalpojumi/iesniegums-sudziba-izglitibas-kvalitates-valsts-dienestam>

psychological well-being. The SEQS also evaluates information about the safety and psychological well-being of students, parents and staff, physical and emotional safety and the identification and prevention of associated risks.²

Every year, the educational institution carries out a self-assessment, prepares a report and publishes it on its website. The self-assessment uses the Guidelines for Quality Assurance in General and Vocational Education and the descriptions of the quality levels of education. The information and data obtained by the educational institution in the annual self-assessment should also reflect the assessment of discrimination and/or other forms of intolerance in the educational institution.³

The measures mentioned above provide a system that allows for the monitoring of manifestations of discrimination in educational institutions, including those related to racism and/or directed against LGBTI persons.

The ECRI Recommendation 3 (Paragraph 15 of the Report) calls on the authorities to ensure that the provision of social and humanitarian assistance to irregularly present migrants in all areas of public and private services, is not criminalised. In this context, the authorities will give due consideration to ECRI's General Policy Recommendation No. 16 on safeguarding irregularly present migrants from discrimination.

It is important to emphasize, that this recommendation may conflict with the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council laying down minimum rules to prevent and counter the facilitation of unauthorised entry, transit and stay in the Union, and replacing Council Directive 2002/90/EC and Council Framework Decision 2002/946 JHA.

The Consideration 7 of the Proposal of the Directive states that nothing in this Directive should be understood as requiring the criminalisation, on the one hand, of assistance provided to close family members and, on the other hand, of humanitarian assistance or the support of basic human needs provided to third-country nationals in compliance with the applicable national and international legal framework.

Therefore, the Proposal of the Directive does not impose an obligation to criminalize humanitarian assistance provided to third-world nationals or migrants if they are close family members. It is important to note that there is no such practise in Latvia to criminalize humanitarian assistance and penalise organisations for providing humanitarian assistance to migrants.

The report mentions one case brought against a member of the human rights organisation called 'I Want to Help Refugees', who is standing trial for supporting a group of migrants who irregularly crossed the Latvian border with Belarus. It has to be noted that this case is far more complicated, and the legal proceedings are still ongoing, therefore, the court as an independent institution will assess the liability of the person and therefore decide whether a criminal offence has been committed by taking into account any national and international law that regulates the provision of assistance. As of now, the court has not delivered a judgment that states if above mentioned support is considered as a criminal offence.

Regarding paragraph 13 of the Report, which addresses the situation of irregularly present migrants and their access to healthcare. It's important to emphasize that the scope of provided healthcare services depends on the patient's health condition and may vary on a case-by-case basis. Latvian legislation ensures a minimum level of state-funded medical assistance for the following categories: refugees or persons granted alternative status; asylum seekers; and children under the age of 18 belonging to the above-mentioned groups.⁴ The minimum state-funded medical assistance includes emergency medical care, maternity care, primary healthcare services, healthcare services related to the treatment for diseases that significantly impact public health indicators or pose a threat to public health.⁵

² <https://www.ikvd.gov.lv/lv/akreditacija>

³ <https://www.ikvd.gov.lv/lv/pasvertesana>

⁴ Health Care Financing Law, Section 9, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/296188-health-care-financing-law>

⁵ Ibid, Section 8.

In addition to the information mentioned in paragraph 13 of the Report regarding possible cases where individuals may be reported to the police, it should be noted that within the healthcare sector, the primary role of the doctor is to provide medical care. According to Latvian legislation, patient information is already protected under data protection laws. Such information may only be disclosed with the patient's written consent or in cases specified by law, for example, if there is a suspicion that the patient has been a victim of violence.⁶

The 'One-Stop Agency' (hereinafter – OSA) initiative implemented by the Society Integration Foundation (hereinafter – SIF), as the National Coordinating Institution, provides integration services for third-country nationals, including beneficiaries of international protection. The operation of the OSA is based on the principles of equality and inclusion, ensuring support to all individuals regardless of their ethnic origin, religious beliefs, level of education, social status, or sexual orientation.

Since 1 December 2023, SIF has launched an ESF+ funded project titled “*Support for Social Workers and Social Mentors for Asylum Seekers and Beneficiaries of International Protection*” (No. 4.3.4.8/1/23/I/001). The goal of the project is to provide individually tailored and urgent support measures for asylum seekers, refugees and persons granted subsidiary protection status. Support is provided at the accommodation centres for asylum seekers (PMICs) – “*Mucenieki*” and “*Liepna*”. The project promotes the socio-economic inclusion of the target group and fosters social cohesion by offering professional services from social workers and mentors. Support is offered for up to 12 months or until the implementation of the individual's socio-economic inclusion plan is completed, for a maximum period of 24 months.

The project also includes activities aimed at promoting the horizontal principle of “*equality, inclusion, non-discrimination, and respect for fundamental rights.*”

In Paragraph 28 of the Report, the ECRI recommends *that the authorities take action to ensure the explicit inclusion of the grounds of discrimination based on sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the criminal legislation pertaining to hate speech and hate crime, in the light of ECRI's General Policy Recommendation No.17 on national legislation on preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons, the Council of Europe Committee of Ministers' Recommendation CM/Rec(2022)16 on combating hate speech and Recommendation CM/Rec(2024)4 on combating hate crime.*

Article 150 of the Criminal Law already provides criminal liability in cases of hate speech and hate crime for inciting social hatred and hatred based on sexual orientation, gender identity and sex characteristics. In accordance with Article 150 of the Criminal Law, criminal liability arises for a person who commits an act oriented towards inciting hatred or enmity depending on the gender, age, disability of a person or any other characteristics, if substantial harm has been caused thereby

ECRI recommendation No. 11 (paragraph 47 of the Report) states that *the authorities, without encroaching on the independence of the media, encourage and support training for journalists and other media professionals, as part of their initial and ongoing training, on how to recognise, report on and react to hate speech, as well as on how to avoid using and disseminating it, in the light of the Council of Europe Committee of Ministers' Recommendation CM/Rec(2022)16 on combating hate speech.*

The multi-stakeholder working group established by the Ministry of Culture as part of the Council of Europe Safety of Journalists' Campaign 'Journalists Matter' is finalising an action plan whose aim is to promote the safety and protection of journalists and other media professionals against attacks, harassment, hate speech, strategic litigation and gender-based violence under various action lines. The action plan includes training for journalists, media professionals and law

⁶ Law on the Rights of Patients, Section 10, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/203008-law-on-the-rights-of-patients>

enforcement authorities as well as measures to protect journalists in particular groups such as female journalists, those belonging to minority groups (e.g. ethnic minorities and asylum seekers).

In relation to the ECRI Recommendation 12 (Paragraph 56 of the Report), it should be noted that in 2021-2023, within the framework of the European Commission project “*Capacity Building and Awareness Raising to Prevent and Counter Intolerance in Latvia – CALDER*”,⁷ the project partners, the Faculty of Law of the University of Latvia, the SIF, the State Police, the Prosecutor’s Office of the Republic of Latvia and the Court Administration:

- 1) organised training aimed at supplementing the knowledge of the State Police, courts, the Prosecutor’s Office of the Republic of Latvia and the SIF employees in the recognition, investigation and prevention of hate crimes and hate speech, thus ensuring a professional response to possible manifestations of hate crimes;
- 2) conducted a study “Hate crimes and hate speech. International standards and Latvian legal framework and practice”.⁸
- 3) developed new and up-to-date Guidelines for the identification and investigation of hate crimes and hate speech.⁹

Paragraph 61 of the Report states that ECRI strongly encourages the authorities to develop, in close cooperation with local authorities, relevant institutions and civil society organisations, further language and integration courses for third-country nationals, refugees, persons granted subsidiary status, asylum seekers and Ukrainian displaced persons.

The Ministry of Culture, as the institution responsible for promoting a cohesive and civically active society, considers the Latvian language to be an integral element of integration and participation in society, and it emphasizes the need for an accessible and continuous system of Latvian language learning for adults.

In 2024, the Ministry of Culture in cooperation with SIF, prepared a conceptual vision for a unified state language learning model for adults, which was presented to the Ministry of Education and Science, the Ministry of Welfare, and the State Employment Agency. The Ministry of Culture, in cooperation with the abovementioned institutions will take steps to ensure the establishment of uniform qualification requirements, quality criteria, and other conditions in project competitions for the allocation of funding for Latvian language learning for adults, as well as conduct an assessment and consider the possibility of reducing the number of institutions organizing Latvian language courses for adults. A coordinated approach will be adopted, which will allow a more targeted promotion of language course offerings.

ECRI Recommendation No. 13 (paragraph 64 of the Report) states *that the authorities pursue their efforts to support unemployed third-country nationals, refugees and other persons in need of international or temporary protection in their integration into the labour market.*

The Ministry of Culture is also the delegated institution in the field of integration for the Asylum, Migration and Integration Fund 2021-2027 (AMIF). Within the AMIF, the Ministry of Culture ensures availability of Latvian language courses and integration courses to third-country nationals, refugees and other persons in need of international or temporary protection who are legally residing in Latvia. Participation in the aforementioned courses is important for promoting inclusion into society and the labour market.

In addition, since 2025, in order to promote the successful integration of Ukrainian civilians into the labour market, the topics of employment and job opportunities have been included as a mandatory topic in the cultural orientation courses of Ukrainian civilians.

⁷ Enhancing police, prosecutor's office and forensic expertise in recognizing hate crimes | Society Integration Foundation

⁸ LU (2023). Naida noziegumi un naida runa. Starptautiskie standarti un Latvijas tiesiskais regulējums un prakse. Available: <https://www.sif.gov.lv/lv/media/4287/download?attachment>

⁹ LU Juridiskās fakultāte (2023). Vadlīnijas naida noziegumu un naida runas identificēšanai un izmeklēšanai. Available: https://www.jf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/fakultates/jf/Naida_noziegumi.pdf

In Paragraph 76 of the Report, ECRI notes that *the information it has obtained indicates that there has been a rapid renaming of streets and monuments associated with the Soviet period, and at the same time, the ECRI calls for ensuring that any such event takes place taking into account considerations related to the integration and inclusion of representatives of ethnic Russian minorities in Latvian society.*

It is important to emphasize that Latvia protects and promotes the rights of minorities to preserve and develop their language, ethnic and cultural identity as set out in the Constitution of the Republic of Latvia. At the same time, the state language policy is aimed on the preservation, protection, and development of the Latvian language, while also supporting the integration of national minorities into Latvian society, with due respect for their right to use their native or any other language. The broader use of the Latvian language among persons belonging to national minorities contributes to a stronger sense of belonging to the state and enhances their resilience to disinformation.

The overwhelming majority of Latvian society, including representatives of many different ethnic minorities, have made the choice to shape their future based on the protection of the principles of freedom, democracy and human rights, as well as on the preservation of international law, the sovereignty and territorial indivisibility of states.

With regard to the issue mentioned in the Report concerning the examination of Latvian language skills for citizens of the Russian Federation residing in Latvia, it should be emphasized that, on 22 September 2022, Latvian Parliament (Saeima), in light of the need to strengthen national security and promote inclusion, adopted amendments to the Immigration Law. These amendments repealed the provision set out in Article 24, paragraph one, subparagraph 8 of the Immigration Law, which had allowed a foreigner residing in Latvia – who was previously a Latvian citizen or a Latvian non-citizen before acquiring the citizenship of another state – to obtain a permanent residence permit without additional requirements of Latvian language skills.

The permanent residence permits issued in accordance with Article 24, Paragraph One, Subparagraph 8 of the Immigration Law before the aforementioned amendments enter into force continued to be valid until September 1, 2023. In order to receive a permanent residence permit after 1 September 2023, a foreigner was required to submit a document certifying basic Latvian language skills (Level A2). At the same time the validity period of the permanent residence permit for the aforementioned persons has been extended several times, to ensure a gradual transition to the new regulation, and to provide applicants who have not passed the basic Latvian language skills exam with sufficient time to prepare and retake Latvian language test.

It is important to highlight that the information in the last sentence of paragraph 78 of the Report refers only to **citizens of third countries** who have acquired Latvian citizenship through naturalization and does not pertain to **non-citizens of Latvia** who have acquired Latvian citizenship through naturalization. The figures cited in the Report were provided by the Office of Citizenship and Migration Affairs in response to ECRI questions in 2024 regarding the number of migrants (residents of third countries) who have acquired Latvian citizenship through naturalization.

Regarding paragraphs 88 to 90 of the Report, it should be considered that national defence civil or alternative service in Latvia is currently carried out within civil institutions subordinate to the Ministry of Defence. The Ministry of Defence is a civilian institution, which, together with the Cabinet of Ministers and the Saeima (all jointly ensure overall state governance), exercises control within its competence over the National Armed Forces. For example, alternative service at the War Museum is linked to the preservation of the country's cultural heritage.

Each application for alternative service is evaluated individually by the Conscription Control Commission, which also includes representatives from the Advisory Council on Religious Affairs, the Ministry of Education and Science, the Ministry of Health, and the Latvian Student Union. In addition, it is important to note that maintaining a system in which conscripts could also perform alternative service in institutions subordinate to other ministries would entail high costs and significant preparation.

Additionally, national defence education (hereinafter – NDE) in secondary schools plays a vital role in the framework of comprehensive national defence by fostering civically responsible and loyal citizens of Latvia. By familiarising students with the comprehensive national defence system, developing an understanding of the individual's role in strengthening national security, and highlighting the importance of cooperation in influencing socio-political processes, NDE equips students with essential knowledge and skills applicable in various crisis situations. Upon completion of the programme, students may voluntarily participate in the NDE camp.

It should be noted that, in accordance with current regulations, students who – due to their religious beliefs or other objective circumstances – are unable to participate in parts of the NDE curriculum may request modifications. In such cases, the head of the educational institution, in cooperation with a Youth Guard instructor, prepares an individual learning plan. This request must be submitted by the student's parents or legal representative or by the student themselves if they are of legal age.

ECRI Secretariat
Directorate General of Democracy and Human Dignity
Council of Europe
Tel.: +33 (0) 3 90 21 46 62
E-mail: ecri@coe.int

www.coe.int/ecri

 @ECRI_CoE

www.coe.int

The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) is a unique human rights monitoring body which specialises in questions relating to the fight against racism, discrimination (on grounds of “race”, ethnic/national origin, colour, citizenship, religion, language, sexual orientation and gender identity), xenophobia, antisemitism and intolerance in Europe; it prepares reports and issues recommendations to member States.